

סימן קמד [שנא]

עשר במקדש. כתיב ב' ויקח קרח זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל (א) אשמות אשר ישיבו לי לך הוא ולבניך. ותניא בספרי כל קרבנם אלו שתי הלחם ולחם הפנים לכל מנחתם זו מנחת חוטא ומנחת נדבה. פ' שירי מנחות, לכל המטאתם זו המטאת יחיד והמטאת ציבור והמטאת העוף והמטאת בהמה. ולכל אשמים זו אשם ודאי ואשם מצורע ואשם נזיר ואשם תלוי. אשר ישיבו לי זה נזל הגר. פירוש דכתיב ביה השבה כדכתיב האשם המושב לה' לכהן ודרשינן בבב"ק [ק"י א'] אשם זה קרן. קדש קדשים זה לוג שמן של מצורע לך הוא ולבניך בזכותך ובזכות בניך ותניא לכל תנופות בני ישראל להביא כל דבר שהוא טעון תנופה לך נתתם לחק עולם שינהוג הדבר לדורות. למדנו מכאן כל עשר שחשכנו במקדש שנתנות לכהנים:

סימן קמה [שנא]

ארבע בירושלים. בכורות. דכורות צוה הקב"ה לתת לכהן בין בכור אדם בין בכור בהמה טמאה וטהורה, דכתיב כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' לך הוא ולבניך. אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה ונקראת בכורה מתנות ירושלים לפי שכבוד בהמה טהורה נאכל בירושלים כדתנן ונאכלין בכל העיר [צמס ו' ז']:

בכורים. צוה הקב"ה דכתיב בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו לה' [לך] יהיה (לך) ודין בכורים אפרש לך לפניכם במשפט הבכורים [ס' ק"ז ב']:

המזרם מתודה ואיל נזיר. מחלות התודה היו מרימים אחד מעשרה ונותנים לכהן דכתיב ב' צו את אהרן והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן חזוק את דם השלמים לו יהיה ואותה תרומה ילפי' במנחות ב' התודה [פ"ז ז'] שהוא אחד מעשרה מנו"ש תרומה תרומה מתרומת מעשר ומן בשר התודה היו נותנים לכהן חזה ושוק שבשר התודה נקרא שלמים מדכתיב זאת תורת זבח השלמים וכתיב עליה אם על תודה יקריבו. ובשלמים כתיב כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל ואתן אותם לאהרן. ועוד למעלה שנינו כל המעון תנופה לכהן: באיל נזיר כתיב ב' נשא ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל והלת מצה אחת [ורקיקי מצה] אחד וגו'. וכתיב והניף אותם הכהן תנופה לפני ה' קדש הוא לכהן: **עורות קדשים**. כתיב ב' צו והכהן (א) המשיח את עור אש העולה אשר הק' קדשים שוכו בהן בבשרה כהנים אינו דין שיוכו בעורם:

סימן קמו [קעא]

עשר כגבולין. תרומה גדולה צוה הקב"ה ב' שופטים ושומרים ראשית דגנך ותירשך ויצהרך תתן לו, פ' תרומה גדולה נקראת בלשון חכמים ג' דול ה', פ' חשובה שהיא ראשונה ועוד (א) שהיא יכולה להיות גדולה שהרי אין לה שעור, דתנן (ב) תרומה גדולה אין לה שעור אבל אמרו עין יפה אחת מארבעים בינונית אחד מחמשים עין רעה אחד מששים עושה אדם כל גורנו תרומה. ואינה נוהגת מדאורייתא אלא

תועפות ראם

הנחומא פ' בנודבר סי' כ"ד ובספרי פ' קרח פ' ק"ט וזכרנו נשא פ"ח סי' ו' דהא דין חרמים לכהן לאו דוקא צדקה הוא אלא ככל דבר:

(א) ולכל מטאתם ולכל אשמים אשר ישיבו לי קדש קדשים לך כו' כ"ז:
(א) והכהן המקריב את עולה אש עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ותנן בזבחים פ' טו"ו [ק"ג א'] עורות קדשי קדשים לכהנים ק"ו מעולה ומה עולה שלא זכו כהנים צבירה זכו בעורה קדשי קדשים שזכו כהנים צבירה אינו דין כו' כ"ז וכו' צדקה צדקה סי' ת' [הנדר"ד]:

(א) כו' [ויע"ר] בעטות. המנחתיק. (ב) דתנן ת"ג אין לה שיעור. כתב צביאור ווי העמודים לא מנחתיק משנה זו עכ"ל ונראה לי לרבינו דברים אלו וכו' הנדר"א שם אר"א מפני המחלוקת להכי לא קחציב תרומה דלא חשיב אלא מה שאין שיעור אליבא דכ"ע אבל תרומה היא צבולגתא וסבר ר"י מהלך חולין ומחלה תרומה וכו' יש שיעור לתרומה אף שלדברי ר"ס ור"ע שם אין שיעור לתרומה דלוחה מקלף שמשייר שם חולין לא חשיב שיעור דהרי צביאור ג"כ אמרו שאין חייב צביאור עד שיקלור ואותו הסבולת שקלר אינו פיהא אע"כ חשיב אין לו שיעור וא"כ גם בתרומה כן אך אע"כ כיון דאליבא דר"י יש לו שיעור לא חשיב לה עכ"ל הנדר"א וע"פ תירוך ר"א וע"פ ההלכה כר"ס ור"ע

מה

סימן קמז [קעב]

תועפות ראש

(א) "ל' דר"ל וגו' דכתיב שם והרמחם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. (ב) דתניא במס' י"ט פ"א [י"א ב'] ונחשב לכל תרומתם כלי' [הגרד"ד]. (ג) ונחשב ללוים ל"ב כו' כ"ה בספרי לפנינו במדבר פ' קכ"ב ומ"ס בספרי לפי שנאמר והרמחם ממנו תרומת ה' שומע אני הוילין וקראו הכתוב תרומה תהא בקדושתו וכ"כ רבינו יח' לבבין דהא והרמחם ממנו וגו' בתרומות מעשר כהני ולא במעשר וכן' אהלי יהודה הני' בספרי לפי שהוא חומר כי את מעשר בני' אשר ירימו לה' תרומה ובספרי' בחומש שם וספיר אמרו שזומע אני משה הוילין וקראו הכתוב תרומה כו' ובגמרות הגר"ל לספרי טעיה לפי שנאמר ונחשב לכל תרומתם שומע אני כו' והוא להיפך ממס' הרמב"ם פ"א מטל' מעשר ה"ב וז"ל שם שומע מעשר ראשון חולין שנאמר ונחשב לכל תרומתם דתנן מן הנוצר ממהלך מן היקב. מ"כ גורן ויקב חולין לכל דבר אל' מעשר ראשון שנעלה תרומתו חולין לכל דבר עכ"ל ואולי טעם' ברמב"ם שם וז"ל בלחמ' כמס' בספרי ובספרי' בחומש שנאמר ונחשב ללוים כתבואת גורן כו' וכ"כ הגר"ב הכהן בספר ראשית בכורים ד' פ"א ח' עיי"ש. (ד) הלא דתן כו' כלי'.

ינאלנה ולא מצינו גאולה אלא במעשר שני דכתיב ביה ב' ראה אנבי ונתת בכסף. ונתניא וכל מעשר הארץ מוצע הארץ לרבות נגרר פרי העץ לרבות פירות האילן. וכל הני ריבויי במעשר שני כתיבי שאותה פרשה דעשר תעשר במעשר שני כתובה דכתיב ביה ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך וגו' וכתבי כי ירחק ממך המקום וגו' וכתבי ונתת בכסף. והא דאמרינן בברכות בביצד מברכין [ל"ו א'] דמעשר פירות צלף דרבנן גבי ההוא דתניא ר' עקיבא אומר צלף אין לי אלא אביונות בלבד מפני שהוא פרי ואמרינן התם דההוא מעשר מרבנן. ובכמה מקומות בתלמוד אמרינן דמעשר פירות דרבנן הנהו במעשר ראשון הרומה גדולה ותרומת מעשר מיירי דכתיב בהו דגן תירוש ויצהר ולא אשכחן בהו רבויא ומעשר עני גם (ה) נראה אחרי שלא ריבה הכתוב אינו כמעשר ראשון שאם באת להחמיר עליו עליך להביא ראיה אבל במעשר שני אשכחן ביה רבויא כדפרשי'. והא דתניא עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה מלמד שאין מעשרין משנה לחברתה. אין לי אלא במעשר שני שבו דבר הכתוב מנין לרבות שאר מעשרות ת"ל עשר תעשר לא לכל הענין האמור ב' ריבה הכתוב שאר מעשרות כי אם [לדין משנה לחברתה דכתיב בההוא קרא עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה. ואע"ג דריבוי שאר פירות התם (ו) בתלמוד להעמיד הרבוי במשנה לחברתה ולא בשאר פירות שהרי קצת לא כל רבוי שאר פירות כתיבי התם דהא מדרבנן נמי כל מעשר הארץ דלאו התם כתיבי הי"ל מוקמינן רבוי שאר מעשרות לשאר פירות. כך נ"ל עד יורה לי צדק.

סימן קמח [קפג]

מצות חלה. צוה תכ"ה ב' שלח לך אנשים דבר אל בני ישראל ואסרת אליהם בבואכם אל הארץ וכתבי ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה. ותניא בספרי אשר אני מביא אתכם שמה מבאן

תועפות ראם

(ה) כן נראה כי חינו אלא כמעשר כי כ"ל. (ו) התם כתיבא נראה להעמיד כי דהא מרבין נמי כי כתיבי הלכך לא מוקמינן ס'. כ"ל ומונות רבין להקשות דהא מרבין לעיל פירות הארץ מדכתיב תבואת זרעך והוא צאחו פסוק דעשר תעשר לרבות שאר מעשרות וא"כ עכ"פ שאר פירות שצאחו פסוק הו"ל לחייב לעשרן דבר חורה גם בשאר מעשרות ע"י ח' רבין שברי קצת לא כל רבוי שאר פירות כתיבי התם דהא מרבין נמי מכל מעשר הארץ וגו' דלאו התם כתיבי מש"ה לא מוקמינן כלל רבוי שאר מעשרות לשאר פירות כ"ל לדין משנה לחברתה, ובנדפס הסדר מן ואע"ג כי עד כן נ"ל. ובשיטת הרא"ם כ"כ הסמ"ג עשין קצ"ו וקס"א ועיין מל"מ ס"א מהל' מע"ש וז"ל כי שמה על הסמ"ג ולא זכר סהר"ם ב' יראים ס"ל כותיה ועי"ש בשעה"מ וסו"א לר"ה ס"ו ב' ובס' פלגה הסלקן ס' י"ג אות ח'. וז"ל הרב הגאון רא"ד שליט"א ראה לדעת הרא"ם והסמ"ג מספרי פ' ראה פ' ק"ס וז"ל בירושלמי פ"ה דמעשר שני בשנה הדיא של שנה הדיא אהא מצער וא"ל מצער ירק שיא מר"ה ועד הפסח וא"כ מוכח דירק הוא מה"ל אך מתישבתי ד"ל לאתרוג קאי דדיון סירק לעשורו ואולי ס"ל לראשונים דהך בשנה הדיא עיקרו לדרשא שנייה קאי עכ"ל ועיין שו"ת דרכי מרדכי ס' פ"ו בדבר קושית הגאון אב"ד דמיר ז"ל שמה על הסמ"ג והרא"ם דמעשר שני מוכח בכל דבר אפי' בירק מה"ל א"כ איך חייבו חז"ל להפריש חו"ל מירק א"כ יאכלו הכהן והלוי בעל הסבול למעשר שני דהו"מ מפרישין תחילה וקשה לומר שמפרישין מע"ש גם על חלקן של הכהן והלוי דכ"ז לא הו"ל לסתום אלא לפרש דבר חדש כזה ועי"ש מה שמפלג הגאון בעל דרכי מרדכי ליישב זה, ובס' קה"י לפסחים ז"ל ב' כ' דמהאיבטא דמי ב"ח מהו שיא אדם י"ח במרור של מע"ש בירושלים שאמרו גם מרור מדרבנן ראה לדעת הפוסקים דמעשר ירק מדרבנן ואפילו מע"ש ודלא כיש פוסקים דמע"ש אפי' בירק מדאורייתא עכ"ל ובכר העיר בזה בציאור וז' העמודים וז' דהליא צב' פירושם שגרסי' שם והשעה"מ פ"ח מהל' לולב ה"א העיר ג"כ בזה עי"ש בצורך ולפלא על סווי העמודים שכ' וז"ל ראה לדעת רבין הרא"ם והסמ"ג מדאמרינן בפסחים ז"ל א' אחריו של מעשר שני לדברי ר"מ א"י בו י"ו ביו"ט דכתיב ולקחתם לכם משלכם יהא וזי מע"ש נמי אינו מוכח בשאר פירות אלא מדרבנן א"כ שלו מקרי מדאורייתא ואמאי א"י בו י"ח אלא משמע דמעשר שני מוכח בכל הפירות מדאורייתא עכ"ל ובאמת מה יענה למה ששינו בסוכה ז"ל ב' אחריו של תרומה טמאה פסול ובגמרא שם [דל"ה] דלות ביה היתר אכילה וברי תרומת פירות גם לדעת היראים אינו אלא דרבנן ואפ"ה פסול ועכ"ל כמס"כ השעה"מ שם כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ועשאוהו כתרומה דאורייתא עי"ש בזה לולב בצורך בפרט זה ובעטם המלך פ"ה מהל' אהות סוף ה"א וא"ל אודא כד ראיית סווי העמודים ג"כ ועיין התו"ש פ' בחקותי אות קי' שביאר שם דברי הת"כ יכול בשתי מעשרות הכתוב מדרבנן ת"ל הוא ע"פ דברי היראים והסמ"ג וא"כ משכ"ל ואע"ל דרבין כי לכאורה אין צורך דברי בת"כ יפה דרשו דשני הפוסקים אינם מדברים אלא במע"ש ועכ"ל דרבין שאר מעשרות הוא לדין שנה בשנה, ודע דבפס"ר פרשה כ"ה אמרו יחזק הפריש ח"כ שגמור ויורע יחזק צאחך הדיא וימנא בשנה הדיא מאה שערים אמר רבי כל מקום שיש ברכה אין שיעור והוא אומר מאה שערים ויברכהו אלא מבאן שיהי מודד כדי להפריש תרומה ומעשר עכ"ל וכוונת ח' רבי הוא כמס"כ ב' הוסיף פקדו ד' רכ"ה ע"ל רבי יחזק שאל לר"ם א"ל הא חוקמה דברכתא לא שריא במלה דקאים במדיו ובמלה דקאים במושבא הכל במשכא אמאי הוה כלל במושבא א"ל הא איחמר אלך בכל אחר דמטרא דקדושה שריא עליה זי הדיא חושבנא אחיא ממטרא דקדושה ברכתא שריא עליה חזיר ולא אחזדי מניה מגלן ממעשר בגין דאחיא חושבנא לקדש ברכתא אשתכחת ביה כש"כ משכ"ל דא"ב

סו

ראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

אתה אומר פירות חוץ לארץ שנכנסו לארץ חייבים יצאו מכאן לשם ר' אליעזר מחייב [דכתיב] והיה באכלכם מלחם הארץ בין בארץ בין בחוץ לארץ ר"ע פותר דכתיב שמה וקמ"ל (א) כדברי המחמיר. ותנן במס' חלה פ"א ובמנחות פ' ר' ישמעאל [ע' א'] חמשה דברים חייבים בחלה החטה והשעורין והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה פ' בירושלמי בכלל ופ' שביל (ב) הקמחים ועירבם ביחד ועשה מהן עיסה אבל בנשוק לא פ' בנשוק בכרות הנושבות זו לזו שעשה עיסה מכל מין לבדו ואח"כ עירב העיסות והנשיבין זו בזו או אינם מצטרפין זה עם זה כדתנן במסכת חלה [פ"ד מ"ג] החיטין אינם מצטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין השעורין מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטין. ושמעתי תירוץ אחר באלו שתי המשניות (ג) דהכי קאמר ומצטרפין זה עם זה כמפורש במקום אחר והתא דירושלמי עיקר.

מנא ה"מ דאלו לבד חייבין, דתניא בספרי ומייתי לן במנחות פרק ר' ישמעאל [ע' ג'] מלחם הארץ לפה נאמר לפי שהוא אומר ראשית עריסותיכם שומע אני שאר פירות במשמע הרי אתה דן נאמר כאן לחם ונאמר להלן לחם דכתיב לחם עני מה עני (ד) האמור להלן חמשת מינין אף לחם האמור כאן חמשת מינין והתם מנלן דתנא דבי ר' ישמעאל ותנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני דברים הבאים לידי חמוץ אדם יוצא ידי חובתו בהן בפסח כגון חיטין ושעורין וכוסמין ושיבולת שועל ושיפון יצאו אורז ודוחן והפרגנין ושומשומין שאינם באים לידי חמוץ אלא לידי סרחון.

תועפות ראם

דליתו קודם ואח"כ מסתרא דקודם כו' עכ"ל ולפי"ו מה שאמרנו צ"מ מ"א א' מדד ואח"כ בירך ה"ו תפלת שוא לפי שאין סברת מנזים כו' בדבר המדוד כו' היינו דוקא צבא למדוד כדי למוכרו וכי"ב אכל לא צבא למדוד להפריש תרו"מ דככה"ל שהיה מודד כדי להפריש תרומה ומעשר הכרסה מנזים אפי' במדוד ומנזי כדברי הספיקתא והוסר ואין זה תפלת שוא במדד ואח"כ בירך ודלא כהרמב"ן שהביא ה"מ פ"ה מהל' צרכות הכ"ב והוצא כח"א מהר"א ב"מ שם עיי"ש, ובתנא דמלא הרושים שאל הרא"ש צרכות פ"ט סי' י"ח הקשה ג"כ על דברי ה"מ בשם הרמב"ן דהא מעשרות בעי מדידה שיפדו א' מעשרה ואעפ"כ הצטית הקב"ה והריקותי לכם צרכה והאין אמר מדד ואח"כ בירך ה"ו תפלת שוא עיי"ש והודות לה' שכונתי לדעתו:

(א) ל"י מדוע פסק כך והא הלכה כר"ע מחבירו וכ"פ הרמב"ם פ"א מהל' תרומות הכ"ב וי"ל משום דגבי חדש דכתיב מושב דרשין קדושין ל"י א' כ"מ שאח"כ יושבים משמע למימר דחדש נובח מה"ל אף בחו"ל ולכאורה מנ"ל למידרש כן דילמא מושבותיכם אתי לאורויי בחדש של א"י שיאל לחו"ל וכמ"ס רגנן בירושלמי שניה ערלה אע"כ דמ"ל כרבי אליעזר כאן בחלה דאף גבי חלה אף שיאל לחוץ מני חייב בחלה א"כ ל"י קרא להשמיטנו גבי חדש וע"כ אתי קרא לרבות דאף חדש חו"ל מני חסור ועיין שו"ת משכנ"י שהעיר בזה וא"כ דעת רבינו דחדש בחו"ל מה"ל. (ב) שכלל הקמחים כו' אולם ה"ו ביו"ד סי' שכ"ד סק"ב כתב עמ"כ ההמחבר כשעירבן קמח, דה"ה אם עשה מכל אחת עיסה בפ"ע ועירב העיסות עד שגששו גוף אחד מנטרפין כשאין בכל אחד כשיעור דהא אמר בירושלמי דדוקא בדיבוק ע"י נשיכה אין הכל מנטרפין משמע דאם הם גששו לאחד היו צולל עכ"ל וכן נראה מלשון פסקי תוס' מנחות סי' רי"ב שכתבו שם עשה עיסה מכל מין ומין בפ"א ח"מ אלא כמו שמפרש ה"ס כוסמין מין חטין ש"ס ושיפון מין שעורין אכל לשון כולן כאחד מנטרפין עכ"ל משמע מזה דאם לשון כולן כאחד קאי אכל הכך עיסות שגששו מכל מין ומין בפ"ע דאם אח"כ לשון כולן כאחד מנטרפין ויש לדחות ומש"כ בפסקי תוס' שם אח"כ אם יש בכל אחד שיעור חלה אין מנטרפין אלא כדאמר ה"ס פ' בשעשה עיסה מכל מין ומין בפ"ע והיה בכל אחד שיעור חלה ח"מ אלא כדאמר ה"ס בריש כלאים ואע"ג ששכן זו בזה והיינו כמש"כ התוס' מנחות ר' ע' ד"ה תנא ועוד יש לפרש כו' ואולי ש"ס תיבת אלא ויהיה פירוש ח"מ כדאמר ה"ס כוסמין מין חטין ש"ס ושיפון מין שעורין שזכרו שם מקודם והיה ה"א. ובירושלמי פ"א דחלה דתני ר' חייה שם וסלן שצולל תבואה קמחות וצניקות מנטרפות ופי' הגר"א בש"א דר"ל אם צולל תבואה של שעורין בתבואה של כוסמין כו' או קמח של שעורין בקמח של ש"ס מנטרפין והוא דלא כמש"כ הא"י ב"ה חלה סי' רי"ד בביאור בירושלמי עיי"ש א"כ אמר ר' חייה להדיא שאם צולל צניקות מנטרפות והיינו כל ה"ה מינין ביחד וכמש"כ ה"ס דדוקא בעירם ראשי עיסות א"ר יוסי בירושלמי שם דליתו מנטרף משא"כ בצולל שעירבן וצולל כל העיסה זה בזה ולא ראשי עיסות ספיר מנטרף, וה"ס ח' דש"ר בנשוק עירב העיסות והנשיבין זו בזו דהיינו ע"י נשיכה ועירוב קצת ולא עירוב גמור עד שישעש גוף אחד דהתם מנטרפין עם הכל כמש"כ ה"ס. (ג) דה"ק כו' בגדפס חסר התירוצי האחר וכו' שם ואי אפשר לכתבו כי עיקר אותה בירושלמי וגרסה שמדברי המסדר הוא שם' שלא רצה להשתקף הח"י האחר כי עיקר אותה בירושלמי אכל היראים צעמנו כ' ה"ה האחר דה"ק ומנטרפין זה עם זה כמפורש במק"א וכן פרש' במנחות ע' א' עמ"ש"ג במסנה ומנטרפין ועי' ח"ו מפרש בגמרא עכ"ל ור"ל למש"ס בגמרא חלה כוסמין מין חטין ש"ס ושיפון מין שעורין עיי"ש פרש"י ובתולד"ה תנא ולפנש"כ הגר"א בש"א דמ"ס בירושלמי ר' יוסי אמר לה סתם פ' מאי דקתי בפ"ד דחלה מ"מ החיטין ח"מ כו' והשעורין כו' הוא פירוש על מאי דקתי במתני' ריש חלה ומנטרפין ועי' דתני לה סתם פסח וא"כ פירש"י ים לו ג"כ מקום בירושלמי לדעת ר' יוסי ואין מנחין פרש"י אף רבינו הרא"ש ושארי ראשונים מפרשים ר' יוסי אמר לה סתם לא בשם ר' יוחנן ור' יונה אמר בשם ר' יוחנן כו' ולכן דחו פירש"י והרע"ב בריש מסכת חלה כתב מתחלה בפ' המשנה כהפ' אחר שם' רבינו והיינו כפרש"י ואח"כ כ' תי' בירושלמי ובס' מלאכת שלמה שם כ' משם ה"ר יוסף ו"ל פי הראשון שפי' הרע"ב כ"ל טעות גמור כי במסנה ה"ס דברים אלו חייבין בחלה ומנטרפין כולם יחד כו' ובמחל' שלא כדון כ' על פי' הראשונים שהוא טעות גמור. (ד) לחם כ"ל הגר"א

ותנן במסכת חלה פ"ג אוכלין ארעי מן העיסה עד שתגלגל בחיטים [ותמטמטם] בשעורים (ה) האוכל במנה חייב מיתה כיון שהיא נותנת מים מגבת חלה ובלבד שיהא שם חמש רבעים קמה . ותניא בספרי ראשית עריסותיכם מכאן אמרו אוכלין עראי מן העיסה וכו' כדתנן לעיל . ותנן נכרי שנתן לישראל עיסה עד שלא גלגל חייב משגלגל פטור ר"ע (ו) הולך אחר הקרימה בתנור אם תבא בידי ישראל קודם קרימת עיסה קרינא ביה והלכתא כחכמים . ותניא הרי שלא הפריש חלה מן העיסה שומע אני שלא יפריש מן הלחם ת"ל כתבואת (ז) גורן . ואחרי שהקשה לתרומה גדולה אין לה שעור כתרומה גדולה . ויש בספרי ברייתא דורשת מן המקרא שעור לחלה ונ"ל אסמכתא בעלמא (ח) דתניא תתנו לה' תרומה למה נאמר לפי שהוא אומר חלה תרימו תרומה אבל לא שמענו שיעור חלה ת"ל תתנו לה' תרומה עד שיהא בה כדי מתנה לכהן מכאן אתה אומר שיעור חלה של בעה"ב אחד מכ"ד ונחתום אחד ממאה (ט) ובמקום שיש כהן מקבל צריך לתת כשעור שאמרו חכמים . ותנן בחלה פ"ב העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה פטורין מן החלה עד שיגשכו ר"א אומר אף הרודה ונותן לכל הסל מצרפן לחלה . וקימ"לן כר' אליעזר באלו עיברין בפסח [מ"ח ז'] וכי קאמר ר"א (י) דמהני צירוף להחמיר לחייב עיסה הנלושת שלא כשעור כדתנן העושה עיסתו קבין קבין וכדמייתיה לה בפסחים בא"ז עוברין נשי דנהוג למיפא קפיוא בפסחא אבל היה שעור עיסה אין צירוף סל פוטור זה את זה דלא אשכחן צירוף סל אלא לגבי מעלות קדש בחגיגה פ' חומר בקדש [ז' ז'] דתנן הסל מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה . ותנן נמי בחלה פ"ב ומייתי לה בסוטה פרק כשם [ז' ז'] ר' אליעזר אומר נטילת מן המהדר על המטא כביד עיסה מהדרה ועיסה ממאה נטיל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלה ונותן פחות מכשעור (יא) באמצע כדי ליטול מן המוקפה מדמציך ר' אליעזר חוט של בצק אלמא צירוף סל [לא] מהני הוכח דנילושת כשיעור . ויש להשיב (יב) דברי לצדדים ואין בהם ממש . והלוקח מצות בפסח ונותן בכלי לאחר אפיתין ומצטרפן על ידי כלי אחר שנילושה כשיעור שלא כדין עושה ואוכל טבל דרבנן . וכמה שיעור עיסה כדתנן בחלה פ"ב . חמשת רבעים קמה ועוד (יג) חייבין בחלה הן וסובין ומורסנן . ותנן בעדיות בפ"ק ומייתי לה בשבת בפ"ק [ז' ז'] שמאי אומר מקב חלה וה"ל אומר מקביים וחכמים אימרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחצה הייבם בחלה משהגדילו [המדות] אמרו חמשת רבעים קמה מחייבין בחלה וקי"ל כרבנן . וטעמא דכולהו דתניא בעירובין בכיצד משתתפין [פ"ג ז'] ראשית עריסותיכם כדי עיסת מדבר וכמה עיסת מדבר עשירית האיפה כשתתן העומר על י"ה קבין שהיא (יד) נמצאת יהיה עומר עישורו ונמצא עומר קביים . ושמאי סבר שעור עומר כהלל מיהו עיסת מדבר קב היפה שכל אחד היה מחצ"ק לשני עיסות עיסה בבקר ועיסה בערב והלל סבר כל העומר היה דש בבת אחת ורבנן סברי עומר עשירי [ית] איפה מלוגין (טו) איפה י"ח קבין תיקת עישורו של י"ה קבין והוה עומר והם חמשת רבעי קמה צפורניות שהם ז' מדבריות , כך מפורש הטעם [בירושלמי] :

תועפות ראם

[נהרג"ד] . (ה) גלגלה בחטים ועמטמה בשעורים האוכל כו' כ"ז . (ו) רש"א הכל הולך כו' קודם קרימה עיסת ישראל קרינא כו' כ"ה גדרסם וכ"ז . (ז) כתבואת גורן ט"ס הוא ונ"ל כתרומה גורן וכ"כ האו"ז בה"ל חלה סי' רכ"ז על שם הספרי רבנא פ' שלח נ"ח ח"ל שם ת"ל כתרומת גורן כן תרימו אותה מה תרומת גורן אחת אף חלה אחת עכ"ל ויש לפרש מ"ש רבינו ת"ל כתרומת גורן עפ"י מ"ש צירושלמי רפ"ג דחלה כתרומת גורן מה ת"ג נטלת מן הגמור אף זו נטלת מן הגמור והקשו שם מנחה לכתתאפה עיי"ש והספרי יליף בלאת מזה דאף לכתתאפה אם לא הפרישו מן העיסה אכל בספרי שלפניו פ' ק"י הגירסא ת"ל והיה באלכס מלחם הארץ והר"ק בפרק אלו עוברין הביא ברייתא דתניא ר"א אף הרודה ונותן לכל הסל מרספן לחלה דכתיב והיה באלכס מלחם הארץ חלה תרימו ועיי"ש בהר"ן והספרי יליף מן והיה באלכס מלחם הארץ חלה דכ"ע כשלא הפריש חלה מן העיסה שיפריש מן הלחם וה' המבי"ט ח"ג סי' מ"ו הביא דברי היראים בשם הספרי ככתוב לפניהם והשם חדש חמה עליו והגיה בדברי היראים ד"ל ח"ל והיה באלכס מלחם הארץ כתרומת גורן מה תרומת גורן מדמעת וכו' ובאמת אין להגיה בדברי רבינו היראים וכ"ל אלא דמס"כ המבי"ט כתבואת ז"ל כתרומת ותל"ו . (ח) עיין לקמן ס"ס קנ"א ובביאורי שם אות ה' . (ט) ממ"ח כ"ז . (י) המרדכי בפסחים פ' א"ע סי' תקצ"ט כ' ד"ו בשם היראים ובש"ת הראש"ה סי' קס"ו כ' דברים אלו על שם ר"ת ועיין בשב"ח השלם סי' ר"ב שהביא שם ג"כ דברי היראים וחלק עליו ועיין תוס' נדה ז' א' ד"ה ומקפת כדברי היראים והוא דלענין מוקף חמיר טפי דבעי נגיעה ולענין לירוף לכשיעור לא בעינן נגיעה רק צירוף סל עיי"ש והעיסור נעדר ח"ה מזה ומרור כ"ל ונכא מילתא דכל מרספן איכא פלוגתא ביני רבנא איכא מאן דאמר לחייב עיסה שנילושה שלא כשיעור כו' וזהו דעת היראים . (יא) מכביה כ"ז . (יב) גדרסם ובש"ת איתא ויש להסב הדברים לדרין וליתא שם מש"כ כאן ואין בהם ממש . (יג) ועוד לפנינו שם חיתא ועוד ליתא גם איתא שם הן ושארין וסובין כו' ודע דסיימו במשה שם נישל מורסנן מיתוכן וחזר כו' וכ' שם התפא"ל בהלכתא גבירתא ומשמע דהא סובן שהוא הדק אשילו ערבן מנערסין ועיין הגרש"ש במשה שם וכן העלה הג"ל למהר"א הלוי ח"ד כלל ד' סי' ו' דמורסן לאו דוקא ובש"תא שם בפי' הקד' מוצא דה"ל לשאור או סובן עיי"ש . (יד) שהוא איפה יהיה עומר עישור מלכר וממלא סי' מדבר כך היתה שכל כו' כ"ז ועיין בשבת ט"ו א' תוד"ה שמא . (טו) מלגו כ"ז וכן הוא בדפוס .

מו

יראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

תנן בחלה פ"ב [מ"א] המפריש חלתו קמה אינה חלה וגזל היא ביד כהן פ"י שאמר בעודו קמה יהול' עליו שם חלה אבל הפריש קמה ואמר כשתעשה עיסה יהיל עליו שם חלה חלתו חלה אעפ"י שהיא פטורה עתה. בשבת במפנין [ק"י ז'] ובברכות פ' שלשה שאכלו [מ"א ח'] ובפסחים פ' כל שעה [ז"א ז'] ובביצה פ"א [ז"א ז'] אמר ר' אבהו אמר ר"ש בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' וגו'. למדנו שהתורה בעודו [בשבילים] (טז) פטור שפטור כגון (יו) שאמר לא יהול שם תרומה עד שתמרח ויגיע לחיוב ובענין הזה מועיל דק"מ ל"ן בר"א בן יעקב דאמר בקדושין פרק האומר [ס"ז ז'] יתר על כן אמר ר"א בן יעקב פירות ערוגה זו (יח) לשיבכאו שלישי ויתלשו והביאו שלישי ונתלשו דבריו קיימים. ותנן בחלה פ"א [מ"א] עיסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין פטור מן החלה, תחלתה עיסה וסופה סופגנין (יט) חייבת בחלה, פ"י סופגנין שאינה כעין עיסה שלישתה דקה ודקה, פ"י

תועפות ראם

(מד) חסר המלה ככת"י. המעתיק. גי' הכת"י א"ס ביותר שז"א צידו פטור [והיינו ג"כ בשבילים] שפטור. (יו) כגון שאמר כו', מבוחר דס"ל להיראים דאין חילוק בין מעשר ותרומה לחלה ולכל כהר"ס ספ"א דתרומות והרשב"א בחי'. לקדושין דמ"ז ז' שז' דמעשר רחמנא רבי' מדכתוב והרמבם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר ודרשין מיני' ולא ת"ג ותרומת מעשר מן המעשר וה"ד בשבילים בשבילן וממילא שמתקין נמי מינה דאם הקדימו בשבילן דחיל עליו שם מעשר ובתוס' רי"ד לקדושין שם כ' דכתוב קרא אחריתא עשר תעשר את כל תבואת זרעך ואע"ג דלא אידגן איקרי תבואה וז"ל הוה מעשר אכל גבי חלה לא כתב כ"ל עריסותיכם וכ"כ התוס' בע"ז דל"ו ח' ד"ה שמונה דשאלו לענין חלה דכ"ז ס"ה קמה אין כאן חיוב חלה כלל אכל תרומה ראוי' משנה שהיא בענינים מיירי דהוה אע"פ שהקדימו בשבילים אכל דעת רבינו איתן כן אלא דשון מעשר ותרומה וחלה ומעשר שהקדימו בשבילים מיירי שאמר לא יהול שם תרומה [כ"ז מעשר] עד שתמרח ויגיע לחיוב ובענין הזה מועיל גם בהמפרש חלתו קמה, ובציבור ווי העמודים הקשה לדעת רבינו מהא דתנן בפ"א דתרומות מ"ה אין תורמין מן התלשול על המחומר ולא מן המחומר על התלשול ואם תרמו אין תרומתן תרומה ואם צמי' תנן אין תורמין מדבר שלא נמורה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו כו' ואם תרמו תרומתן תרומה וע"כ בחד גווני מיירי וא"כ לדעת רבינו ז"ל בדבר שלא נמורה מלאכתו כגון שאמר לא יהול שם תרומה עד שיגמר מלאכתו ומש"ה תרומתו תרומה וא"כ קשה דכ"ה ג' גם במחומר כשאמר כשתלשו נמי תרומתו תרומה, וצ"ע דבדבר רבינו עיין בבית מאיר ליו"ד ריש כ"י שז"ו שז' שם להקשות עמש"ר לחדש המפרש קמה ואמר כשתעשה עיסה יהול שם חלה דבריו קיימים וראוי' מראב"י ח"ל שם ואף ראב"י שם אף שמקיל נמי בעד שלא הביאו שלש שיש צו נמי הרישואל דדבר שלב"ל מ"מ לא הקיל אלא בחדא ערוגה לרישואל הא בתרתי ערוגות לרישואל לא מנינו שהקיל כו' וא"כ איך יוכל לומר על קמה שיהי' חלה לכשילוש מדמיון תרומה הא שם נופא לא מני להפריש תרומה בשניהם מחוברים לכשתלשו וה"ה הכא על שניהם קמה שיהי' חלה לכשגבילו שניהם עכ"ל עוד כ' שם במש"כ הראב"ם דק"ל כראב"י מה ענין ראב"י להכא דאשן בזה בקמה הרישואל. דדבר שלב"ל איכא כו' בזה הרישואל מדאיתו עיסה וז"ל עכ"ל אולם הגר"א ציבוריו ליו"ד שם סק"א כ' לבאר דבריו רבינו עיי"ש שז' וז"ל על ערוגה זו תלושה דה"ה על מחוברת אחרת או על עגמה מדפריך שם איתובי' האומר כו' מתקין כו' ולא כו' עוד כ' שם הגר"א ואפשר דמ"ס כראב"י היינו משום דס"ל דגם רישא ראב"י היא ולכן פסקו כראב"י דר' יוחנן ס"ל כוותיה כו' וכמש"כ הגר"א כן פי' בתוס' רי"ד קדושין דס"ב ז' שאמרו שם יתר ע"כ אמר ראב"י כו' ח"ל נראין הדברים שגם ברישא ראב"י אמרה ור' יוחנן כוותיה ס"ל כו' עיי"ש דלפסק הלכה ס"ל לתוס' רי"ד דלא ק"ל כראב"י ודלא כמשכ"ל עכ"ל לפמש"כ הגר"א אין מקום לדברי הבית מאיר ודוק. וראיתי להם חדש שז' ע"ד הגר"א הג"ל ח"ל ולא זכיתי להבין דבריו חדא צמ"ס דמשמע מדכ"ה דלא מהני קמה וכמ"ס פירות ערוגה מנ"ל לומר דמהתם יניף והרי התוס' כתבו בזה ה"ה הטעם כיון דמחומר לישה וגילגול לא מיקרי כל שצידו לעשות דמהכא משמע אכל מפרש על קמה כיון דאיתו מחומר משעה גם מלי דמוסיק ולא היא כו' ומסיק דהתוס' מודו דיכול להפריש חלה מן הקמה לא ידעתי פי' דבריו ואיך יחשב לשון התוס' שז' כיון דמחומר לישה כו' ואם איהא דס"ל לר"ה כסברה רבינו צאומר לא יהול אלא כו' לא הוה ק"ל מידי עכ"ל ובמהכ"ה דבריו משבשין ומוטעים ודברי הגר"א מווקקין שבעתים הנה רבינו הגר"א כ' דמש"כ התוס' מיר' י"ב ח' ע"ס ר"ה דיש צידה להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו ההא חלה על קמה לכשיהא גילוג ודברים שצידה קיימים זהו דבריו ראב"י שבספר יראים ומש"כ התוס' שם ומ"מ צמ"ס לחוד לא סגי לן למימר דמני' למיעבד שליח כאן כיון דצידו ללוש ונגלגל פי' הגאון שם דה"ס דמשום ה"ס מה שצידו ללוש שיכול לעשות שליח לא סגי לן אלא משום ה"ס כיון שיכול להפריש עתה מעיסה מגולגלת על קמה לכשיהי' גילוג וע"ז אמר הגר"א עוד דאע"פ שמדכ"ה משמע דוקא מעיסה מגולגלת חובל להפריש על קמה לכשיהי' גילוג אכל מקמה עגמו לא וכמש"כ התוס' פירות ערוגה זו תלושה יאה תרומה כו' דהיינו חדא לרישואל ואילו לדברי היראים מבוחר דאפילו בתרתי לרישואל מקיל ע"ז אמר הגר"א ולא היא פי' דמש"כ התוס' פירות ערוגה זו תלושה לא דוקא דה"ה פירות ערוגה זו מחוברת יאה תרומה על מחוברת אחרת לכשתלשו ונתלשו דבריו קיימים והיינו דבריו היראים ונת"מ ובציבור הגר"א בדה"ה אודא לה דבריו הרב אורח מישור ע"ד התוס' מיר' שז' ח' וכו' דמשקרא לק"מ כו' דבאמת התוס' קאמרי נמי הכי. עוד כ' השם חדש להגיה דבריו רבינו צמ"ס כגון שאמר לא יהול שם תרומה עד שתמרח ויגיע לחיוב דכ"ל כגון שאמר יהול שם מעשר צידו שכלן אכל אם אמר לא יהול עליו שם תרומה [כ"ל מעשר] עד שתמרח ויגיע לחיוב חיוב הלוי גם צמ"ס ובענין הזה מועיל כו' ודבריו תמוהים לענ"ד והפ"י שפירשתי דבריו רבינו לעיל הוה הצדור והגבול בלי הנה"ה כלל. (יח) מחוברת יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לכשיביאו שלש ויתלשו והביאו כו' כז"ל. (יט) תחלתה סופגנין וסופה סופגנין עיסה חייבת בחלה

תחלתה לישתה סופה אפייתו סופגנין, כגון שנאפת שלא כעין לחם בחמה או באילפס למאן דפטור, ה"ל (ב) לחם לחמשת שלישתם עבה תחלתה עיסה הוי חייבת בחלה ונקראת לחם לכל דבר להמוציא לנשילת ידים לברכת המזון לעירוב. ואם לישתם רכה דהוי תחלתה סופגנין ואפייתם כעין לחם כמו (כא) שהרתיח מבפנים והדביק מבפנים או הרתיח ולבסוף הדביק איזה שיחיה לחם הוא לכל דבר. ואם היתה לישתה סופגנין ובאפייתו הדביק מבפנים ולבסוף הרתיח מבחוץ דאיכא תרתי לריעותא נחלקו בזה ר' יוחנן ור"ל בפסחים פ' כל שעה [ז' 6] דאיתמר מעשה אילפס ריש לקיש אמר פטורים ור"י אמר חייבים והלכתא כר"י והתם מוכח דפלוגתיהו בדאיכא תרתי לריעותא, הדביקה בפנים והרתיח מבחוץ אחר הדביקה אבל אי איכא חדא לריעותא הרתיח קודם הדביקה או הדביק והרתיח מבפנים כולי עלמא מודו דחייב דהא דמו לאפיית תנור קצת הלכך אפילו לישתו רכה כנו' (כב) דהיינו תחלתה סופגנין אחרי אפייתו כעין תנור חייב כר' יוחנן דלא מפי' מבעין תנור לר"י אלא א"כ עשאה בחמה או חלטן במים אבל באילפס או בדפוס של ברזל אפילו הדביק מבפנים והרתיח אח"כ מבחוץ חייב דכעין תנורא חשבינן ליה.

ויש' לדקדק דלית הלכתא כר"י אהא (כג) קרא מותבינן. ליה והוזקק לומר תנאי היא אלא מתוך קשיא שהקשה ר' יוחנן היינו ת"ק והדיא קשיא נדחית דאמר דכולי עלמא מעשה אילפס פטורים והור ואפאו בתנור איכא. כינייהו הלכך יש לומר שחזר בו ר' יוחנן מזה דמניין לו לחלוק על הברייתא דאיתותב מינה אחרי שאין לו ראיה דתנאי היא. ואע"ג דרב ור"י הלכה כר"י לא אמרינן תנא הוא ופליג כדאמרינן לגבי רב והכי מוכח בהדיא בכתובות פ"א [מ' 6] והא דלא חשיב ליה בהדי הנהו דאמרי' בהחולץ [ז' 6] ריש לקיש ור"י הלכה כר' יוחנן לבד מהני תלת לא חשיב (כד) אלא אותם שעמדו במחלוקת קתני אבל בהאי י"ל הדר ביה דהא איתותב, הלכך היכא דאיכא תרתי לריעותא הדביק מבפנים והרתיח אח"כ מבחוץ המיקל לא הפסיד והמחמיר תבא עליו ברכה. ומנלן כשאפייתו דומה לתנור [נקרא] לחם דכתיב ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד וכדדמי ליה נקרא לחם והכי עיקר. בדפרשתי שלא נחלקו ר"י וריש לקיש בחלה באפייתו אלא כגון שהיתה תחלתה בלישתה סופגנין אבל היתה תחלתה עיסה בכל ענין (כה) שתאפה לחם מקרי כדתנן בהדיא תחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה.

והא דאמרינן ביבמות ב' החולץ [מ' 6] חלוט מצה הוא למאי הלכתא לומר שאדם יוצא בה ידי הוכתו בפסח אע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייה לחם איקרי ההיא בתחלתה סופגנין מיירי אבל תחלתה עיסה אפילו לא הדר אפייה בתנור לחם איקרי. והא דאמרינן בפסחים פ' כל שעה [ז' 3] לחם עני פרט לחלוט ואשישה פ' (כו) לחם פרט לחלוט עני פרט לאשישה ההיא בתחלתה סופגנין ולא הדר אפייה בתנור מיירי. ואם עשאו כעין לחם מתחלתה וסופה ונתנה ברותחים ונימוח לא הוי לחם. כדתנא בברכות [פ' כיצד] מברכין [ז' 6] הכוסם את החיטה מברך עליה כפה"א מחנה אפאה ובשלה בזמן שהפרוסות קיימות מברך עליהן המוציא לחם מן הארץ ולבסוף ג' ברכות אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך עליהן ב"מ מוונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש ושיעור מחייתן כמה שתקרא פרוסות קיימות מפורש במנחות פ' אלו נקמצות [ע"ה ז']

תועפות ראם

כו' כ"ל. (ב) הלכך לחמיות שלישתם כו' כ"ל ונגדסם הני' שלישתם עבה שלועין קטילס נוולס אובלידס קורברין אפילו אינה נאסית כעין לחם אחרי שלישתם עבה כו'. (בא) כמו. ז"ל כגון. (כב) כגון נילוס דהיינו כו' אחרי שאפייתו כו' חייב לר' יוחנן כ"ל וכ"כ המרדכי בפ"ב דפסחים ע"ה הרא"ש ונגדסם חסר מן הלכך עד ומנלן ח"ה המרדכי שם עד והמחמיר תבא עליו ברכה הכל הוא מדברי הרא"ש כמבואר כאן בהכ"ה אצל נגדסם אין זכר דיש לפסוק כר"ל. (כג) דהא קא מוהנין כו' ר' יהודה היינו ת"ק כו' כ"ל ובדברי רבינו כאן יתבאר מ"כ התוס' בפסחים ז"ל ז' ד"ה דכ"ע דהלכה כר"ל מוקאמר דכ"ע מעשה חילפס פטורין וכ"כ הרא"ש בזה' תלה ס"ב ועי"ה צמח"ט אות ל' שתמה ע"ז דהא לא מני למימר דכ"ע מ"ה חייבין דא"כ ר' יהודה לא מני קאי דהא אמר אין לחם אלא האפוי בתנור הלכך אינטריך צמח"ט למימר דכ"ע מעשה חילפס פטור וכיון דלא מני למימר צמח"ט אחר אין ראיה מזה לפסוק הלכה עי"ה ולפס"כ רבינו יש לומר דגם כוונת התוס' כן הוא כיון דכל עיקר תי' ר' יוחנן תנאי היא היינו מתוך קושית ר' יהודה היינו ת"ק והיה קושיא נידחית צמח"ט דקאמר דכ"ע מ"ה פטורין והכל כגון שחזר ואשאו בתנור קא מיפלגי א"כ מנין לו לר' יוחנן לחלוק על הברייתא דאיתותב מינה אחרי שאין לו ראיה דתנאי היא. ואף ש' התוס' שם ד"ה א"ל דלנישגא דאמרי לה זה זה לחיוב איכא תנאי בזה' ברייתא גופה עי"ה מ"מ כיון דחזוין לר' יוחנן דלא חס לכו והולך לומר תנאי היא דתנאי כו' שפיר כ' התוס' והיראים ראו' דלא כר' יוחנן וכבר כ' שם הגרי"ב בהנהגותיו בפסחים ד' ויולגא דואמרי לה זה זה לחיוב אינו מלשון הברייתא רק דהגמרא קאמר דאמרי לה כו' דיש גורסין כן בדברי ר' יוסי והגמרא הכניס בדרישה צמח"ט הברייתא עי"ה. (כד) הנה חשיב שם חליטת משוברת דתנאי כותי' דר"ל ועי"ה בתוס' ד"ה הלכתא וי"ל דשאני התם דלא סקסו צמח"ט מהברייתא לר' יוחנן וא"כ י"ל דלא חס לה ר' יוחנן משא"כ כאן שבשאו ונתנו זה צמח"ט דלאחזי' לר' יוחנן ותני' עלו לא קאי שפיר י"ל דהדר ב' ועדיין ז"ע. (כה) כשיטת ר"ת שבתוס' פסחים ז"ל ז' ד"ה דכ"ע ובס' המכריע סי' ס"ה הביא פי' ר"ת ודחאו עי"ה. (כו) כן פי' המאור ספ"ב דפסחים והרמב"ן במלחמותיו שם שדא ביה נרגא דעכ"ל. חלוט משום עוני ממשעין ליה

סח

יראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

דאמרינן התם מאי הוי עלה אמר רב ששת אפילו פרוזין שאין בהן כוית מברך עליהן המוציא להם מן הארץ. אמר רבא והוא דאיכא עליהו תיריתא דנהמא:

אע"פ שהחלה הוקשה לתרומה גדולה הפקר חייב בה מה שאין כן בתרומה גדולה, דתניא מראשית עריסותיכם [חלה (כו) תרימו תרומה] להביא לקט שכחה ופאה שהיובים בחלה. וצריכה עיסה שתעשה (כח) לצורך אכילת אדם דכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ ותנן [מלס ס"א מ"ח] עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת אין הרועים אוכלים ממנה אינה חייבת בחלה. וכשם שמוזהרין ישראל להפריש ושלל לאוכלה בלא (כט) טבילה כך מוזהרים הכהנים. דתניא [בספרי] בפ' ויקח קרח כן תרימו גם אתם תרומת ה' להזהיר כהנים על שלהם. ר' שמעון אומר אינו צריך ומה חלה שאינה נוהגת בכל הפירות נוהגת בפירות כהנים וכו' ובחלה אע"פ שהיא ניתנת לכהן פשיט ליה לר' שמעון שהכהנים מוזהרים על שלהם יותר מהתרומה וכתוב (ל) עריסותיכם אבל ישראל ומעריסותיכם לא במעמינן אלא עיסת נר אבל כהנים חייבים אף בשלהם ולת"ק דר"ש מנין י"ל דנפקא ליה מדנקראת חלה תרומה.

תולדה לחלה. נזרו חכמים להפריש חלה בחוץ לארץ. ואמרינן בבכורות פ' עד כמה (נ"ו) ה' אמר שמואל (לא) תרומת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ואמר שמואל אין תרומת חו"ל אסורה אלא למי

תועפות ראם

עיי"ש ואף שפי' רבינו כפיר"ת כנ"ל מ"מ כפי' הכרייתא דלחם עומי פרט לחלוט ואשישה נסח מפיר"ת שמפרש דחלוט אימנע נ"ל מעומי עיי"ש בתוס' ובגדפס חסר מן וזה דאמרינן ביצמות כו' עד ואם עשאל כעין לחם כו'. (כו) ליתא ככ"ו והוספתי שלא כמזכר. יאפ"ו. וכל' בגדפס. (כח) תעשה לצורך אכילת אדם כו' רבינו ס"ל בהרמב"ם שפסק דשמואל ור' היא רבא דירושלמי דפי' אם אין הרועים אוכלין ממנה עשאלה משעם ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ועיין יו"ד ס"ס ס"ג וצ"ל הגר"א שם והנה הר"ש בפ"א דחלה מ"ח וברא"ש בפ"א חלה ס' ג' הביאו נכסם המשנה דעיסת כלבים דאינה חייבת בחלה כשאין הרועים אוכלים ממנה דבספרי וזוהי דריש לה מדכתיב עריסותיכם שלכם חייב ושל חיה פסור ומדברי רבינו כאן נראה דממעטין ל' מדכתיב והי' באכלכם מלחם הארץ וכ"ס בסמ"ג עשין קמ"א, ובמנחות ס"ו א' שאמרו שם תרי עריסותיכם כתיב חד כו' וחד כו' אין זכר להביא דספרי וזוהי ע"ש בתור"ס חד וכן ממה שאמרו במשנה דעיסת כלבים ואין מזכרין עליה ואין מזמנין עליה משמע מדברי רבינו והסמ"ג דלא מיקרי לחם אם אין הרועים אוכלים ממנה והיינו מדכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ פי' מה שנעשה לצורך אכילת אדם מיקרי לחם ואי לא לא וראיתי בס' המכריע ס' ג' שז' שם דממה שגטנו במשנה אם אין הרועים אוכלין ממנה אין מזכרין עליה ואין מזמנין עליה מוכח דלשמה אינו מוטרף עד שיאכל כוית דין ומש"ה צדיק הכא שיהיו הרועים אוכלין ממנה שחלה תשובה פת לזמן עליה דצדיק שכל הני' המזמנין יאכלו פת עכ"ל ותמיהני עניו דאפילו להסבירים שנים שאכלו פת ואחד ירק מזמנים עיין ברכות מ"ח א' תוד"ה תעשה אחי שפיר המשנה כפי' הרע"ב וזמנין עליה שלשה שאכלו ממנה כדאית' חייבין לזמן עכ"ל ובאמת האו"ה ה"ל חלה ס' רכ"ב כ' ומזמנים עליה פי' אם אכלו שנים לחם נאם והשלישי אכל מזו העיסה מזמנים עכ"ל אבל לא ידעתי למה דקדק לפרש כן ומי בני' ל' לפרש המשנה שכל השלשה אכלו מזו מזמנים וכפי' הרע"ב, גם מה שדקדק בס' המכריע שם לפרש"י ביאה כ"א א' שפי' מזכרין עליה המוציא וז"ל דקתני מזמנין תחלה והדר מזכרין ש"ל דהאי מזכרין ברכת היומן היא עכ"ל באמת בנפחתו הני' מזכרין ברישא והדר מזמנין. (כט) בעצלה כך כו' כנ"ל. (ל) דכתיב עריסותיכם אבל ישראל כו' עיסת גוי אכל כו' כנ"ל ועיין מנחות ס"ו א' ובגדפס חסר מן ובחלה כו' עד ולת"ק ומש"כ רבינו ולת"ק דר"ש מנין כו' פי' מנין דחלה נוהגת בשל' כהנים דכן תרימו גם אתם בתרו"מ קאי אבל חלה מנין עז"ל דנפק"ל מדנקראת חלה תרומה והש"כ כ' בשם הר"ד בפ' לספרי ד' טעמי תריני דהכהנים חייבים בחלה והטעם הד' דכתיב ראשית עריסותיכם תרימו כו' ומדאצטריך למעוטי עיסת תרומה והיינו לכהנים ממילא הא של חולין חייבים אפי' כהנים עיי"ש והוא מדברי הכת"י כאן וראיתי בס' דורש לזיון דרוש ז' שכתב לפי דרשת הספרי לרד"ק גם אתם לפירות כהנים ואין לנו מיינוע על נכרי שתרם את של ישראל אפילו בדרשות אין תרומתו תרומה עיי"ש. (לא) אמר שמואל תרומת חו"ל כו' בגדפס חסר מימרא זו ותחת זה כתוב שם אמר שמואל תרומת חו"ל מנעלה ברוב פי' לכתחילה עכ"ל וחסר זה בבאן גם מש"כ כאן רבינו אידך מימרא דשמואל אין תרומת חו"ל אסורה אלא למי ששומאה יוצאה מגופו כ' אח"כ בגדפס והנ"ל דאכילה אכל בניעשה ל"ל גם אמר רבינא הלכתא נדה קוזה לה חלה ואכיל לה כהן קטן שלא יצאה עליו שומאה מגופו ואי ליכא כהן קטן שקל לה בדרם מהא כו' וגרסא שדלוג יס' כאן בין מגופו הראשון למגופו של אחריו ועממכ"ר בגדפס פי' לכתחילה כ' הווי העומדים הרמב"ן במלחמות פא"ע כתב לדעת הר"ק דכי אמרינן מנעלה ברוב היינו לומר שאם נתערבה בכמותה או פחות ממנה מרבה עליה חולין ומנעלה אכל לנעלה לכתחילה לא וכן הסכים הרשב"א בתשו' ס' שז"י עיי"ש אבל הרשב"א בפסקי חלה שלו כ' דמשמע דאפי' לכתחילה נוסף ומכיל וכו' דעת רבינו והרמב"ם בפ"י מהל' תרומות ה"א וכו' דעת הרמב"ם ענינו דאפי' לערב לכתחילה מותר עכ"ל ומש"כ בגדפס אמר רבינא הלכתא לפנינו בגמרא א"ר הילכך ופרש"י הילכך דבניעשה אינו מוזהר נדה קוזה לה חלה וכו' כנ"ל ה"ל חלה וראיתי להעיר בכי"ז בברכות ל"ח א' שאמרו שם והלכתא תמרי ועבדיהו סרימא כו' ובאמת אין בזה מחלוקת ומאי והלכתא דקאמר ועיין בפרישה לנפול"ח ס' ר"ב ובפנ"י אולם באו"ה ה"ל סעודה אות קס"ו כ' הלכך תמרים דעבדיהו סרימא כו' וגרסה שכן ה' גירסתו בגמרא. וזה מיושב מה שהקשה אלי הרמ"ג וכו' מהר"ו שליט"א מניסוחו עממ"א רב אפי' האי תמרי של תרומה מותר לעשות מהן סרימא ואסור לעשות מהן שער דמאי חידש בזה והלא תוספתא ערוכה היא בפ"ב דמס' מע"ש אין שורין תמרים להוציא מהן שער תמרים כו' אבל שוחקן ועושה אותן סרימא והשגחתו דלג"י האו"ה והלכך א"ש דכל זה הוא מדברי רב אפי' עד דמשקרא וא"כ חידוש

שמומאה יוצאה מגופו ואי ליכא כהן קמן ואי ליכא כהן גדול שרוצה לטבול ולאוכלה שקיל ליה בריש עיסה (לב) ושדי ליה בתנורא והדר מפריש חלה אחריתא כי היכי דלא תשתכח תורת חלה ואכיל ליה כהן גדול בימי מומאיו וכהן גדול שטבל לקיוריו והעריב (לג) שמשו הוא ליה ככהן קמן ובמקום דליכא כהן או איכא ואינו רוצה לקבלה אינו צריך להפריש כי אם חלה אחת (לד) דכיון דליכא כהן דאכיל ליה ליכא היכורא לתורת חלה. ונראה הדבר לומר. שכל גירות שגזרו חכמים בחוץ לארץ אטו ארץ ישראל לא גזרו אלא בקרובים לארץ ישראל כדאשכחן דברים שחלקו בקרובות לרחוקות. כדתנן במסכת ידים פרק ד' (לה) בו ביום אמרו עמון [ומואב] מה הם גזר ר' טרפון מעשר עני גזר ר' אלעזר בן עזריה מעשר שני. ותנן אמר ר' טרפון מצרים מפני שהיא קרובה עשאוה מעשר עני כדי שיסמכו עניי ישראל עליהן בשביעית אף עמון ומואב מפני שהן קרובים וכו'.

ויש לדחות. כי יש להסב פירוש המשנה לצדדים אחרים ויש להביא ראיה אחרת מעבודה זרה שלהן (לו) בפ"א דאפי' דאמר כבוש יחיד לאו שמיה כבוש החמירו בסוריא יותר משאר חו"ל אלמא לפי קורבתן החמירו

תועפות ראם

חידוש רב אפי' הוא והלכך כו' מצרכין כה"ע כו'. (לב) ז"ל מסא וכו' נדרפס ועי' פרש"י והוס' שם וכו' ח"א סי' רנ"א בלארד. (לג) כה"ע פ' אלו עוברין שבי' דאפשר שאינו מותר בתרומת חו"ל בפנילה בלבד בלא הערב שמש עיי"ש וכדעת הרא"ש כ"כ בכה"מ ריש הל' חלה סי' ע"ט ועיין הפ"ט שבי' ק"ה אות ה' ובס"ס שו"ת מקור ברוך תשובת הרב הנאמן ר"צ הכהן. (לד) חלה אחת. דע דהרוקח סי' שג"ס כ' חלה האור לחמם בה ישראל אינו אסור בירושלמי כפי' בתרא דתשובות לגבי מדר מן הככר כשי' החם אסור לטבול לחמם בו ומסיק דמותר עכ"ל אולם המעיין בירושלמי שם יראה שהין שם מסקנא דמותר וכו' כה"ע נדרים ל"ה א' וירושלמי דר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו ולא אישטא עכ"ל וכו' בשו"ע ויד' סי' רנ"א לחומרא ובהנאות יד שאל ליו"ד ס"ס שג"כ כתב ליישב פסק הרוקח אבל לא הרגיש במש"כ הרוקח ומסיק דמותר ש"מ דמפרש דהאיכא נפסעה להחירא ואין זה ספקא דדינא בדרבנן דמיוול ביה להקל ואומר אני דהרוקח מפרש מש"ס בירושלמי תלמודיו דר' יונה בשם ר' טון ב"ר חי' כיני בואמר לא אכילנו ולא אשמינו לא אסרו עליו אלא לאכילה עד כדון זריכא דר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו דלא כמש"ס הפני משה כלומר דלשול לא תפשוט כו' דא"כ הו"ל כיני מתניתא בואמר כו' ועוד האיד יהפרס רישא דברייתא אמר הככר הזה הקדש אכלנו כו' דמרישא איכא למידק נמי לא אמר אלא אכלנו הא לחמם בו את ידיו מותר ושם אין לומר כדחיו תלמודיו דר' יונה דהאמר הככר הזה הקדש אלא הכי מפרש הרוקח. כיני ב' כן הוא הדין. בואמר לא אכילנו ולא אשמינו לא אסרו עליו אלא לאכילה ור"ל דכח"ל לא איכילנו לן מהו לחמם בו את ידיו דה"ל שאר הנאות פשיטא לן דמותר עד כדון זריכא דר מן הככר פי' שגזר כהם מן הככר דהטורד מסתמא אסר גם הנאה עליו ורק מיכיל לן מהו לחמם בו את ידיו אס חימום ידיו הוי בדרך הנאתן ואסור או לא משום דמיקרי שלא בדרך הנאתן ומש"ס מותר ופשיטות בירושלמי דלעיל שאמרו גישמניה מן הדא כו' לא אמר אלא אכלנו הא לחמם בו את ידיו מותר קאי וכוונת פשיטת בירושלמי הוא כמש"כ ידיו' הגרמ"א ראב"א וכו' שג"ס כ"כ נר למאור סי' ל"ח דר"ל מדדייק למיתני ואכלו ולבאורא יותר הו"ל לאשמינן דאף בשאר הנאות מעל וידעינן מזה דאף נהנה ולא פגם מעל בקומנות עיין מעילה י"ה א' במשה וגמרא שם אפי"כ משום דככר לא משכח"ל עפי"כ נהנה ולא פגם רק לחמם בו את ידיו וכו"כ זה בנחת אינו חסיד הנאה וע"כ קתני דוקא אכלו והרשב"א בחי' לנדרים שם הביא דעת בירושלמי ולא אמר בה הרשב"א דלא אישטא כה"ע וי"ל דהרשב"א מפרש ג"כ כהרוקח דאשמינן ליתיר וראיהו להנול"מ בס"ד מהל' מעילה ה"ט שעלה על דעתו לומר דהא דיש מעילה בקומנות הוא דוקא בשאינו מזכיר אכילה דכיון שלא הזכיר אכילה אסור אף בהנאת אותו דבר ומש"ס איכא מעילה משום דדמי להקדש אבל בואסר עליו אכילה ליכא מעילה דכיון דאינו אסור בהנאה לא דמי להקדש עיי"ש שהוכיח מדברי הרמב"ן דס"ל דאף שהזכיר אכילה איכא מעילה. והוא פלג דהא בירושלמי הנ"ל מבוזר דאף שהזכיר אכילה איכא מעילה דהא מוקי לה בירושלמי כד ברייתא בואמר לא אכילנו כו' שלא אסרו עליו אלא לאכילה ואפי"כ קתני מעל אף לפי מה שבארתי בירושלמי לשיטת הרוקח אין ראייה משם כלל ודו"ק. ולפי' הפני משה שהקפידה ה"ק יתפרס רישא דברייתא אמר הככר הזה הקדש כו' י"ל דלכ' הר"ן ורש"י והרשב"א בחי' לשבועות כ"כ א' ליש מי שגורס וכו' ה"ה בשבועות כ"כ ב' דפי' הרישא הוא שאסרה בקום לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם שפיר י' לומר כדחיו בירושלמי שמיירי בפרש בהדיא שאסרה לכל מאכילה ומפסימה ומש"ס לחמם בו את ידיו מותר משא"כ להרא"ש בפי' לנדרים שם שפי' ככר זה הקדש פי' הקדש גמור כו' ומש"ס כו' וכו"א אחד זה ואחד זה לא מעל בין הוא בין חבירו לא מעל דאין מעילה בקומנות ולא פליגי רבנן כלל ארישא דברייתא וכו"כ הרשב"א בחי' לשבועות כ"כ א' איכא מאן דגרים ככר זה הקדש אכלנו כו' וזו הוקדשה לשמים והקדש בה"ב הוא ולפיכך לבי"ט יש מעילה ויש לה פדיון כו' וכן אמרו משמו של ר"ת ולפי גירסא זו הא דאמרי חכמים בין הוא בין חבירו לא מעל אסופא קאי עכ"ל דלכ"ל שפיר י' לדייק מרישא דברייתא כפשיטות בירושלמי לא אמר אלא אכלנו הא לחמם בו את ידיו מותר וכו"ל. ובמ"ס בירושלמי אחרים לא מעלו לפיכך אין לו פדיון וראיהו להרשב"א בחי' לנדרים שם שהעתיק כה"ע "אחרים אומרים לא מעל לפיכך אין לו פדיון" לגי' הרשב"א דלפיכך אין לו פדיון דברי הכל הוא לפי המבואר בבבלי נדרים ושבועות דככר זו עלי הקדש גם ר"מ ס"ל דאין לה פדיון ועכ"ל דלפיכך אין לו פדיון חזר גם לדברי ר' מאיר וא"ס ובס' פנים מאירות הנד"מ להגרמ"א אבדק"ק יאנאווא ביאור לירושלמי נדרים פ"ד ה"א הניח ב"ט דעת הר"ן נדרים ל"ה א' דבואמר הנאה מאכל פשיטא דאסור לחמם בו ידיו לפי מסקנת הבבלי דהא לא גרע מלשיטת חזקוני שם ל"ג א' ואין דמיונו עולה יפה לפע"ד דשאני חימום ידיו מן הככר דנהנה ולא פגם הוא. וע"ע תפארת יוסלים פ"ה מ"א נדרים אות מ"ב לתורע"ק אביד שאל ליו"ד סי' רנ"א סק"א עיי"ש וביד יוסף סק"ג. (לה) ליתא ככ' המלות המוקפות. המעתיק. (לו) שלני פ"א כ"א

סמ

ראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

גזרתן. ונראה שעל סברא זו סמכו בני אספמיה ושאר ארצות שיש להן שדות וכרמים שלא לעשר פירותיהן כי אחר שגזרת חכמים חלוקות בין קרוב לרחוק הבא לומר שגזרו על הרחוקות עליו להביא ראיה וכי מפלגין בין קרוב לרחוק דוקא במצותם (לו) שהובתם אינה יכולה להיות בארץ כי אם ברחוק אבל מצות חלה שחובת עיסה זאת יכולה להיות בארץ כאשר פירשנו למעלה פירות הוין לארץ שנכנסו לארץ חייבים בחלה אין חילוק בין קרוב לרחוק אחרי שפירות הללו שעשה (לה) מהן יכול להוליכן לארץ לכן אין ללמוד איסור זה מאיסור מכירות ושכירות שדות בתים וכרמים שחלקו חכמים בין קרוב לרחוק מע"ז פ"ד (לט).

יש לתמוה קצת. האיד יכול לתרום חלה מן העיסה לאחר חימוצה שהרי חמץ ושאר מכה המוצע נותנים טעם כדאמרין בפסחים (י' ג') הני אנגי דמחזיא וכו' ומאחר שהעיסה טבולה לחלה משעת גלגולה והורמה לה לאיסור דבר אחר כדאשכחן בזרוע בשלה שאמרה תורה ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל וקודם לקחת כהן היה אוסר אם לא טעם מוטל (מ) היה הזרוע המתקדש בלקחת כהן לאחר בישולה אוסר שאר האיל, כדאמרין בחולין בגיד הגשה (ס"ה ז') האומר כל איסורין שבתורה בק"ג (מא) לא למדוה אלא מזרוע בשלה. ואמנם יש לחלוק בין זרוע בשלה המבוררת להלוקח מחלה שאינה מבוררת וצריך הוראת בני (מב) ועוד שרגילות נשים ללוש בשתי כבורות ומתחמצות ומחמיצות בהן עיסה מרובה. והתירומת חלה כמון לגלגול העיסה קודם חימוצה תשיגנה ברכה עד בלי די אמר יהי רצון יאמר השם לצרותינו די:

סימן קמט [שנה].

ראשית הגז. צוה ה"ה ב' שופטים לתת ראשית הגז לכהן דכתיב ראשית גז צאנך תתן לו. ותנן בחולין

תועפות ראם

א' כ"ל ומן ויש לה"א אחרת כו' ע"ס חסר בדפס. (לו) צמאות כ"ל ועיין לעיל ס"ס כ"ג ומש"ס. (לח) שעשה עיסה מהן כו' כ"ל. (לט) כ"ל ש"כ העתיק רבינו היראוס ממה ש' בחי' לע"ז פ"ד ו"ח כ"ל כ"ל פ"ד ועי"ל כ"ח ב' בתוס' ואולי ס"ס פ"ד וז"ל פ"א והיווין כך דלעיל. (מ) ס"ל ציטול. (מא) כ' או כ' כ"ל [הגרא"ד]. (מב) בני ז"ל בקי, ועיין בפסקי תוס' מנחות פ"ד ס' ק"ה ש' הר"י פירש אם המתיין ליקח החלה עד שנתחמץ אסור לזר כל העיסה עכ"ל והיווין כדברי היראוס כ"ל ומש"ס בפסקי תוס' א"ל הוא מילתא באפי' נפשי'. וכבר כ' מהר"י ס' מ"ח והובא בד"מ יו"ד ס' ש"ג עיסה שנתבשלה ולא הפלש ממנה חלה יפרש א"כ פחות ממאה דלע"ג דבשעת ציטול כולו טבל אמרינן ברירה דדרבנן והד"מ שם חלק עליו והובא בש"ך שם סק"ה ועיין פו"י ס' ש"כ סק"ה צביאר שם דברי מהר"י וס"ד לזה מזרוע בשלה כפ"ה ומי יגלה עפר מעיני ה"ל ויראה שכיון לדברי היראוס כ"ל ומש"ס היראוס לחלק בין זרוע בשלה המבוררת להלוקח מחלה שאינה מבוררת ו"ל שכלל במש"ס ה"ל שם שאלו זרוע דל"א בעינן אחר מש"כ כ"ל כ"ל שאלפס להפריש ע"ז מנח"ל ואמנ"ל אין כ"ל איסור ודאי ובדברי ה"ל שם יס חסרון היכר ואחר כל שאין ציטול נגדה צריך להוסיף: וע"ז תי' כיון דלח"כ הפריש אמרינן ברירה דה"ל מצינו נבי חלת חו"ל דאמר אוכל והולך ואח"כ מפריש דקשה נמי כיון כו'. והגרס"ס בגדרים דל"ס תמה דלפי' חלה דלורייחא חלה אינה קדושה חלה משעת הפרשה אבל לא נמסרה והלא תרומות יין דמפריש אחד מהמשים ול"א דמדמעת למפרע ועיין בר"ס פ"ו דלמאי מ"ב שהביא מהירושלמי מה אן קיימין אס כ"לומר מכבד. משקל מעורב הוא. אס כ"לומר לכשאשתה כו' עי"ל משמע דכש"לומר לכשאשתה ליכא חשש עירוב עכ"ל ועיין בהגהות יד שאלו ליו"ד ס' ש"ג סק"ה ולי נראה לתרץ תמיהת הגרס"ס דדקין מהר"י בתשובה עיסה שנתבשלה ולא ניטלה ממנה חלה דאי חולטין בתר השתא לאו בר חלה היא כדדרשין בספרי זוטא הובא באו"י ה' חלה ס' ר"י מלחם הארץ ולא כל לחם פרט למבושל וכ"כ האו"י שם ס' ר"י בשם הראב"ה על מתי' דתחילתה עיסה וסופה סופגין כו' חייבת בחלה וז"ל הו"ל דלאפייית תמור נתכוין תחילה נתחייבה בחלה ושוב אינה פטורה אבל עשאה לעיסה נבשלה ולא לאפות בתמור פטורה כדמתיא בספרי כו' פרט למבושל עכ"ל וא"כ כל עיקר חובתה הוא משום תחילתה עיסה לכן ספיר ס"ל הד"מ דאי כו' חלה דלורייחא מדמעת למפרע מש"כ כל היכא דלפסר להיות מפריש לא אמרינן רואין כ"ליו הפריש מקודם ונתדמעה דמאי חיות לומר שנתרמה מראש נימא שחורס השתא דהשתא נמי ראוי להפריש ומדוייק דברי מהר"י ג"כ דדוקא בעיסה שנתבשלה אמר שיוטל ממנה שיעור מועט שישאר בעיסה ק"א נגד החלה וכן נבי אוכל והולך ואח"כ מפריש דהשתא לאו בר אפרשי הוא כ"ל מה שנתחייבה העיסה מקודם פרט שנתבשלה והלחם פרט שנתאכל אמרינן רואין כ"ליו בשעת חובתה נתרמה ומדמעת אבל כל היכא דלפסר בהפרשה מפריש כל כמה דבעי ואינה מדמעת כלל ואף דנאפית בלא הפרשת חלה מפריש א"כ וס"ד וזהו א"ל מה שמדד הגאון צעל גליא מוכתת ב' חוט ההשולס ס"ס ל"ו וז"ל שם וספי הגראה עיין פשיטא המוכר שם ס' ש"כ ס' י"ב בהג"ה דומה ממש למעשה דמהר"י ולא ידעתי למה דחק א"ל הד"מ בזה ולמה לא אפשר לעשות ההפרשה השתא על העיקר ועל הצלוע צידד עכ"ל לפני כ"ל אין זה ענין אחד דשאינן אפייס מביטול וכן מש"ל עוד הגאון הנ"ל וז"ל וס"ד דמסיק להלכה למעשה כדעת מהר"י ולכן מזהיר דכל מי ששכח להפריש חלה שאוכל ואח"כ מפריש יקח שיעור קמן וקשה דהו"ל להזהיר כן לכל אדם המפריש מפת עכ"ל לפני מה שצארתו לק"מ דכלל אדם המפריש מפת ההפרשה הוא מעשיו ולא נמסרע כמס"כ הגרס"ס להוכיח מש"כ באוכל והולך ואח"כ מפריש עכ"ל רואין כ"ליו נתרמה מקודם וא"ל מדמעת ולכן יקח שיעור קמן אבל על רבינו הרא"ס והתוס' קשה דאף לאחר חימוצה ואפיייתה מרבינן דראוי' להפרשה כמבואר בדברי רבינו למעלה מהספרי דל"כ אינה קדושה חלה משעת ההפרשה אבל לא למפרע וכסוכת הגרס"ס ומה ראה רבינו להחמיר להפריש חלה קודם חימוץ העיסה וכקושיית הגאון ר' דוד ה"ל:

שנאמר

יח

[ק"ס ה'] ראשית הגז אינו נוהג אלא במרובה וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים ב' צאן ובית הלל אומרים ה' (א) צאן עשויות ואינו נוהג אלא ברחלים. מה"מ [ק"ס ה'] אמר רב חסדא אתיא גיזה גיזה. כתיב הכא גז צאנך וכתיב התם מנז כבשי וגלוי (ב) מילתא היא דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן ואמר ר' (יוחנן) יהושע בן לוי לעמוד לשרת כתוב בסמוך לו דבר הראוי לשירות ואין לך צאן שעושין ממנו בגדי כהונה אלא של רחלים דתכלת האמור בבגדי כהונה אמרינן ביבמות פ"א [י"ז:] דעמרא הוא ושל אלים ורחלים נקרא צמר ולא של עזים כדכתיב במישע מלך [מואב] היה נוקד והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים [צמר] ובלאו דכלאים [ס' עג] פירשנו. ותנא דבי ר' ישמעאל כבשים שצמרן קשים פמורים מראשית הגז דכתיב ומנז כבשי יתחמם. ושיעור ראשית הגז כדתנן [מ"ז ק"ס ה'] וכמה הוא נותן משקל ה' סלעים. ובגמרא [ק"ז:] מסקינן בששים והני חמש סלעים דמתניתין פירשו רב ושמואל בישראל שיש לו גזוים הרבה עסקינן [ד] ששים ידידה הוי טובא ומבקש ליתנן לכהנים דאמר ליה כל חד וחד לא תבצר מה' סלעים. ותנן ראשית הגז אינו נוהג במקדשים ומעמא מפרש (ג) בחולין [ק"ס ה'] צאנך ולא צאן של הקדש. ואע"ג דתנן ראשית הגז נוהג בין בארץ בין בחוצה [לארץ] לא קימ"ל הכי דאמר רב נחמן בר יצחק [ק"ז:] נהוג עלמא כתלתא סבי כר' אלעאי בראשית הגז דאמר אינו נוהג אלא בארץ מההוא טעמא אמרינן מתנה בהזרוע (ד) לחיים וקובה דלא (ה) נהני דמחד טעמא נפיק ליה לר' אלעאי דתרווייהו יליף נתינה נתינה מתרומה (ו) דתנן [ק"ז:] איזהו זרוע פרק של ארכובה עד הכף של יד, איזהו לחי מן הפרק של לחי עד פיקה של נגרת פי (ז) כובע של נגרת ומצוה לתת זרוע ימין דתניא [ה] זרוע זרוע ימין ומעמא דכתיב [ה] זרוע המיומן שבזרוע (ח) דהלחיים למאי אתא לאתויי צמר שבראשי כבשים ושיער שבזקן תישים שהקיבה למאי אתא לרבות חלב שבתוך הקבה [ו] שעל הקיבה פי דאקשתא [ו] דאיתירא.

פדיון הבן, פטר חמור, כבר פירשתיים למעלה.

סימן קנ [שנה]

מצות חרם. צוה והזהיר הבורא ב"ה כל המקדיש נכסיו בלשון חרם או בכנוי חרם כדתנן בגדרים פ"א [י' ה'] כל כנויי חרמים [כתרמים] חרק הרק הרק הרי אלו כנויים באחד מאלו הלשונות שיאמר צריך

תועפות ראם

(א) שנאמר ותחם אלף כו' כ"ל. (ב) עיין חולין ק"ז א' תוד"ה אתיא ונדרסם חסד זה. (ג) כר' מני בר פמיס ס' ע"ה"ש בחור"ה במקדש (ד) דהזרוע כ"ל. (ה) דלא נהני כו' עיין בתשכ"ז למחר"ס מ"ב ס' שפ"ו ש"י הזרוע מזריח ליתן לכהן אפי' צוה"ל עכ"ל וכו' ע"ה"ש בהנחות להר"פ ומיכ"ל ח"ט ליתן כרס"י במס' שבת נפ"א [ד' י' ע"ב] כו' וה"ל עכשיו אין ליתן שום מתנה לכהן ע"כ ולכאורה אין שום השגה על הר"מ מפרש"י דהר"מ לא אמר דגם בחוץ לארץ ליתן לכהן הזרוע אלא כוונת הר"מ לא"י דלארץ ישראל צריך ליתן לכהן הזרוע אפילו בזמן הזה דמתנות נוהגות בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית וגם רבינו הר"ה"ס שכתב דלא נהני כו' ר"ל בחוץ לארץ וכפרס"י אבל בארץ ישראל אפילו בזמן הזה נהני וכמ"ס העולת שבת לאו"ח ס' תק"ו סק"ג גם בזמן הזה נהני שדר בארץ ישראל דחייב במתנות וכמ"ס המהר"ש ב"ד צ"ל צ"ל ס' ס"א סעי' כ"א עכ"ל וכמ"ס כ"ב בס' מעשה"ל עמש"ך החנוך מ' תק"ו ולענין א"ס נהנת עכשיו צוה"ל א"ס לא כבר חלק ע"ה הרבה מגדולי המפרשים כו' שיש חסרון בדבריו ש"ל בחול"ל ומ"ה צוה"ל כוונתו כפרס"י צ"ל דשבת דצוה"ל שנהנו בחול"ל אף במתנות כר"א אין צדינו להכריחם לשנות ממנהגם ועד"ל מיישב דב"י גם לשון הסוד עכ"ל המעשה"ל ודלא כהבית הילל צוה"ל שם שבי' אבל באמת שאף עכשיו אין נוהגין בא"י במתנות ותחמה שם על הרמ"א שלא כ' ע"ה"ש שאין נוהגין כן עכשיו אפי' צוה"ל עי"ה"ש דרמיונו לתרומה ומעשר ליתא כלל ובס' כתב יד העיר ג"כ על החינוך צוה ולא ראה צמי שקדמו ועיין בפמ"ל צוה"ל ס' ס"א סק"ז: (ו) ותנן כ"ל וגרסה דחסר קודם לזה מקורו מן הכתוב וכו"ל א"ס הקצ"ה צ"ל שופטים וזה יהי' משפט הכהנים וגו' ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ותנן כו'. (ז) פי' צ"ל פי' וכו"ה בגדס פי' כובע הנגרת עכ"ל ופי' רבינו הוא דלא כפי' התוס' שם ד"ס פיקה דהיינו טבעת הגדולה וכן פי' הרמב"ם והערות אלא רבינו מפרש כפרס"י עד פיקה של נגרת עד שפוי כובע שהוא פקיעהא ופתחה של קנה כו' וז"ל הרע"ב פי' דנגעים מ"ס פיקה של נגרת רח"ל השפוי כובע והכסף המקיף צפוי כובע מתוך קריי פיקה עכ"ל וכו"ה הרמב"ם צפוי"מ שם ועיין מש"כ הפר"ח ליר"ד ס' ס"א סק"ה צביאור מחלוקתם: (ח) ה' דהלחיים כו' תישים והקיבה כו' כ"ל [הגר"א ד] וז"ל הגדס ה' דהקיבה למאי אחא לרבות כו' ושעל הקיבה כו' ודאיתירא עכ"ל ועפ"ה כתבנו צמוסגר להגיה ב' ויין ושעל כו' ודאיתירא והוא ג"כ מהגר"ד שליט"א ועי' בס' בית הלוי חלק ראשון ס' ג"ג אות ו' צהנה"ה שביאר שם דמה שנותנים שניהם דלקשתא ודאיתירא לכהן סייו משום דבהך קרא דהקבה איכא ב' רבויס הוא"ו וגם ה"ה וה"ל לשון היראים ה' דהקיבה כו' אינו מדויק למד בחולין ד"ל דחלה שרי וחדא חסור דלדידיה הול"ל וה"ה דהקיבה למאי אחא אף א"ס נאמר דשניהם חסורים או שניהם מותרים שפיר ידעינן תרווייהו מחד קרא כמו שביאר הגאון שם ומש"כ והלחיים דאיתא ג"כ וה"ה וכו' כ' ג"כ הפר"ח ליר"ד ס' ס"א סק"ל דעור מפיקין מו"ה דהלחיים וגמר מפיקין מה"א עי"ה"ש וגי' הכתי' דהלחיים כו' שהקבה כו' נראה ג"כ דה"ל לחודי' דרש ודו"ק וגם' עמק הלכה חו"ד ס' י"ח כ' דחלב ש"ג הקבה מרבוץ דו"ה וכו"ה דרשינן אינו אלא אסמכתא בעלמא וכו"ה לזה מדאיתירא חולין ק"ל א' קרא דלוחם למעוטי מוקדשים עי"ה"ש לכהן

ע

ראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

[ליתן] לכהן דכתיב ב' ויקח קרח כל חרם בישראל לך יהיה וי"א לבדק הבית שנאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה'. ותנן בעירובין ב' המקדיש [כ"ז ב'] ר' יהודה בן בתירא אומר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה', וחכמים אומרים סתם חרמים לכהן (ואמר עולא סתם חרמים לכהן) שנאמר כשדה החרם לכהן תהיה אהוותו א"כ למה נאמר כו'. ואמר רב הלכה סתם חרמים לכהן (א) ורב יהודה אמר סתם חרמים לבדק הבית ועשה מעשה בעירובין בסוף פרק המקדיש [כ"ט ב'] והצריכו פדיון להביא (ב) גברא ואחרמינהו לפיסקי הלכתא חוששין לדברי ר' יהודה. והמחרים נכסיו צריכין פדיון ואפי' על שוה פרוטה יכול לחלל נכסים הרבה דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל. ואע"ג דשמואל בדיעבד קאמר ה"מ בזמן שביהמ"ק קיים משום פסידא דהקדש אבל בזמן הזה אפי' לכתחלה לא (ג) ובקרקעות דאי אפשר לאבדן ואתו לידי תקלה התירו בפדיון אבל במטלטלין (שאי) שאפשר לאבדן שלא יבא לידי תקלה לא התירו בפדיון אלא באיבוד. כדתניא [צ"ז ב'] אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחיימין בזמן הזה ואם הקדיש והעריך והחרים בהמה תעקר פירות כמות וכלים ירקבו וכלי מתכות יוליכום לים המלח. ואחרי שרב ועולא סבירא להו סתם חרמים לכהנים אם החזיק כהן [בהן] אין מוציאין מידו. והכנויים דאורייתא הן דקימ"ל כר' יוחנן דאיתמר בפ"א (ד) כנויים אמר ר' יוחנן לשם גוים הן ריש לקיש אמר שבדו חכמים להיות נודר בהן.

סימן קנא [שנט]

גזל הגר (א) צוה הב"ה בפ' נשא לתת לכהנים גזל הגר שמת, דכתיב ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן. ותנן בהנזיל עצים [ק"ו ב'] הנוזל את הגר ונשבע לו ומת הגר הרי זה משלם קרן וחומש לכהנים ואשם למזבח שנאמר ואם אין לאיש גואל להשיב האשם וגו'. ותניא בספרי ומייתנין לה בהנזיל עצים [ק"ט ב'] ואם אין לאיש גואל וכו' יש לך אדם בישראל שאין לו גואל אלא בגזל הגר הכתוב מדבר. ותניא [ק"ט ב'] לה' לכהן קנאו השם ונתנו לכהן. ותניא [ק"י ב'] אשם זה קרן המושב זה חומש ובגזל הגר הכתוב מדבר, או אינו אלא מושב זה גזל (ב) ובגונב הגר הכתוב מדבר כשהוא אומר והשיב והביא את אשמו בראשו הוי ממון המשתלם בראש הכתוב מדבר. ותניא אידך אשם זה קרן מושב זה חומש, או אינו אלא אשם זה איל כשהוא אומר מלכד איל הכפורים הוי אומר [קרן] זה אשם. ומנלן דבשבועה שהרי יש בו חומש (ג) שלא בשבועה כדכתיב בפ' ויקרא מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו. אמר רבא גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא ידי חובתו. החזירו (ד) לא יצא מאי טעמא אשם קריא רחמנא פי' ואין אשם קרב בלילה ולא להצאין. ואמר גזל הגר שאין בו שוה

תועפות ראם

(א) לכהן ואמר עולא סתם חרמים לכהן ורב יהודה כו' כ"ל וכ"ה בגמ' והנה הסמ"ג ס"ס קל"ב ממ"ע כ' מי שהחרים צוה"ל מטלטלין סתם הרי אלו נתנים לכהנים הנמצאים בלוחו מקום שהלכה כדברי האומר סתם חרמים לכהנים שכן פסקו רב ועולא בפ' המקדיש ואין הלכה כרב יהודה שאומר סתם חרמים לבדק הבית עכ"ל וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' ערכין דין א' דסתם חרמים לכהנים ועי"ש ככ"מ אבל היראים כ' חוששין לדברי ר' יהודה. מיהו במס' היראים והסמ"ג דרב אמר הלכה סתם חרמים לכהנים פשט הסוגיא מבוארת דרב ס"ל הלכה דסתם חרמים לבדק הבית ומ"ס הלכה כריב"ב פי' למאי דאפכיתו ותניתו הלכה כר"י כ"כ עיין גמרא. וכנה"ל למס' ערכין שם עמוד ע"ד הסמ"ג ויישג דבריו וה"ל. יתפרש דברי היראים וה"ל לפ"ד היראים והסמ"ג דרב הוה ס"ל כחכמים דסתם חרמים לכהנים עיין תמורה ל"ב א' תורה כל ובשבת קכ"א א' אמרו רב הוה תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה ס"ל עי"ש וא"כ ה"ל קשה דהא רב ס"ל כריב"ב, ובס' חובת הקדש למס' תמורה שם העיר בזה אבל להיראים והסמ"ג שפיר ס"ל לר"ה כרב רבו דסתם חרמים לכהנים ועיין בס' כרכי יוסף ליו"ד סי' ע"א שהביא ד' היראים והסמ"ג וכ' שהאריך בדבר זה בהנהגתו לרמב"ם פ"ג דערכין ולא זכיתי לראות דבריו בזה: (ב) להוה גברא דאחרמינהו לנכסי הלך חוששין כו' כ"ל: (ג) חובת לא מ"ס הוא ובגמ' חסר מן לכתחלה עד ואחרי שרב כו' ועיין גמ' ס"ס ק"ד: (ד) דנדרים [י' א'] כו' ר"ל לשון גוים כו' אמר לשון שבדו כו' כ"ל:

(א) פה כתוב כ"ה הוצרכתי להודיע בס'. המעתיק. ופשוט דכוונת היראים דהך גזול הגר יש לכתוב בסוף אחר ציורים וי"ש הכת"י הוצרכתי להודיע בסוף: (ב) ככל כ"ל: (ג) ואין חומש אלא בשבוטה כ"ל: (ד) החזירו לחלואין לא יצא כו' כ"ל. הרמב"ם בפ"ח מהל' גזילה ואבידה דין ו' השמיט דין זה דלס' החזיר חלואין לא יצא וכ' בס' ערוך השולחן להגר"מ עפשטיין לחו"מ סי' שס"ו סעי' י"ז צוה"ל והרמב"ם ז"ל השמיט זה ולא ידעתי למה עכ"ל וכבר קדמו בזה בס' מנחת חינוך מ' קכ"ו והקדימם כבר הי"ש לנ"ק שם הביאו הגר"ש בס' אומר השכחה והכ"ל לתרץ דלמ"ד אין דנין אפשר משאי אפשר עיין מנחת פ"ב א' א"כ גזל הגר שהחזירו חלואין יצא דלע"ז דקריי' רחמנא אשם מ"מ שאני אשם דל"א להקריבו לחלואין משא"כ גזל הגר ואין לומר דלע"ז הקיפן הכתוב כנדה ל"ז ב' דהא י"ל הא דקריי' רחמנא אשם אינו אלא לעיין שם החזירו בלילה לא יצא ואין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר משא"כ לעיין חלואין ורבא

יש לתמוה על נתינת חלוקות הכא אמרינן כי יתן כְּשׁוֹה פְּרוּמָה והכי נמי אמרינן בפסחים פ' כל שעה [י"ג ב'] ונתן לכהן את הקדש בשוה פְּרוּמָה. וגבי תרומה כתיב תתן לו. ואמר שמואל [קדושין י"ח ב'] חיטה אחת פוטרת את הכרי. ובבביתא פ"א [י' ב'] אמר רב יוסף מחלוקת בנתינה דאשר יתן ממנו על זר בשנוי דשנינא אבל נתינה דעלמא דברי הכל בכזית. ולענין ראשית [הגז] אמר [חולין ק"ט ב'] כדי לעשות ממנו בגד קטן שנאמר תתן לו שיהא בו כדי נתינה. והריני אומר מה ראו חכמים לחלקם התיא דראשית הגז

ורבא דנקט גס הבחורוהו חלפין ל"י אויל לעמעוי' ב"ק ע"א ח' דלמור סוכה ע"י אחר חייב בד' וה' דל"ק וצחוהו או מכרו מה מכרו מה ע"י אחר אף עניה ע"י אחר הרי דלע"ג דמכירה אי אפשר כ"א ע"י אחר ס' דלנין אפשר משא"ל וא"ל הרמב"ם דפסק כמ"ד אין דנין אפשר משא"ל כמבואר מדבריו פ"ג מהל' א"ב ה"י יפה השמים דין זה ועיין בשו"ת שפת הים ח"ג סימן ז' בנידון הך דרבה ס"ל דלינף אפשר משא"ל וצמלא הרועים ח"ב ערך דנין אות כ' ובשו"ת בית יצחק להג"מ יצחק יהודה שמעלקין ח"ב חיו"ד סי' כ' אות ז' כ' בפשיטות דרבה ס"ל אין דנין אפשר משא"ל עיי"ש והכל כתבתי ועיין להלן סי' תי"ג אות ז' מ"ש ע"ה' דכתיב איש אשר יתן כנ"ל ופסא מה שכתוב במדרש ה' איש אשר יתן לכהן וגו' ודרשנו ש' בשמנה דק"ר סי' תי"ג גזל הנר ע"ה' אבל לפינוי צנמרא איתא דכתיב האדם המושב עד שיהא המושב לכהן וגו' רבינו צדקיהו רבא עני ליומרים האחד איש אשר יתן לכהן נתינה נתיב ביה ואין נתינה פחות משו"פ והב' המושב לכהן עד שיהא המושב לכהן וגו' וכן ולא ידעתי למ"ד ב' דרשות לזה. ומושכ"ר יס לנתינה כו' עס"ם יתאח צנדפס סי' שני"ם אבל שם סי' של"ג כ' רבינו משה ויש שם חסרון הניכור וכו"ל שם מה נתינה דלמלא בכזית אף נתינה דהכא בכזית יש לשאול דכתיב רחשתי כו' והנה רבינו חי' שם על שאלתו וז"ל נתינה שהיא בתשלומין בשו"פ שאין נקראין תשלומין פחות משו"פ וגבי תרומה ה"ם כיון דבכל המעשרות יש להם שיעור וכאן לא נתן שיעור יש לומר בכל שהוא עכ"ל ועיין מנחות סי' א' תוד"ה מי שהאריכו בזה וז"ל התוס' שם וק"ל בתרומה דכתיב נתן לו אמאי חסא אחת פוטרת את הכרי ניבעי כו"ג כנתינה דשמעתין כו' ותי' היראים הנדפסם כל מהספיק לתן לה' קושיית התוס' ופסולת היראים, דמ"ס היראים וגבי תרומה ה"ס כו' וכן לא נתן שיעור כו' אינו מוצן דגם כלפי דתתן שיעור תתן לו כדרך נתינה דהיינו בזהו פרוטס וז"ל לכוונה היראים דלוקא נתינה שהיא בתשלומין כמו איש כי יאכל קדש או גזל הנר הוי בשו"פ שאין נקראין תשלומין צפחות משו"פ משא"ל נתינה שאינו בתשלומין אפי' בכל שהוא וכמו שגראה כן מדח"ת גיטין כ' א' ד"ה דילמא אבל רבינו כאן בזהכתי' כ' לתרץ צענין אחר דלקיים מלות נתינה דתתן לו לא אמר שמואל בכל שהוא וכמ"ס התוס' ר"ד בח' נקדושין כ"ח ב' והובא דברי התוס' ר"ד במל"מ פ"ו ממת"ע ובפנים יפות בפי' שלח. והג"ב מ"ת חיו"ד סי' ר"א כ"ב מדגנש' ולא ראה שקדמוהו בזה כאשר העיר הגאון רש"ה בבהביתו לבי"מ מ"ז א'. ובס' משע"ה במ"ש של מעשר עני כ' דדברי ר' ישעי' בחידושי מורה ע"ד הרמב"ן ז"ל לכה"מ סוף שורש י"ב שמושב הפרשה ונתינה בדברים המצויים לשתי מלות עיי"ל ובה' כ"ל לתת קושיית התוס' שם להכריע ז"ל ששני' היראים וההיא דהקדש יירושלמי ריש מן' פאה על מחיי' דל"ר שאין להם שיעור אמאי לא תני נמי תרומה כמל"מ דלפי סברת הר"ל ישעי' מה צני תרומה איכא שיעורא וכן מה' ההורה דלמ"ס פסיקתא כ"ה נתינה ופסולא על הגאון מהר"ם לנדא שכ' בנז"כ שם ע"ד אביו בזה"ל ולפי' מתורץ נמי מה שכתבו התוס' בזה"ל מנחות סי' א' למה לא חשבי תרומה כדדי הכן דלין להם שיעור ולפי' הגאון אהמ"ו ז"ל לא מני לחשוב תרומה דלכתיב יש צו שיעור לכתחילה בנדי נתינה לכהן עכ"ל ובמחכ"ת הוא סבר דתמינת התוס' הוא ובאמת ז"ל דמש"ל התוס' שם והא דלא תני לה כדדי הכן דלין להם שיעור כו' מדברי הירושלמי הוא ומהו הוכיחו התוס' דבירושלמי משמע דלין לה שיעור כלל וא"ל אדרבה לרבינו הג"ק מוקקין דברי הירושלמי והו' קושיית הגמ"ל לסברת הר"ל ישעי' הנ"ל אולם לפ"ד הרמב"ן הנ"ל אחי שפיר דכמו שכתב בשמנה דפאה שם "והראשון" דלחז' סיניא דירושלמי שם היינו דוקא ראיתי פנים אבנ' היותא מחיבו זו והוא שיתקיים שם קרבן עולה יש לו שיעור דבר חורש עיני' בתנינה ז' א' ובתוס' שם א"ל כ"ל לפי' הו"ל למיתני בשמנה מה' "וההנהגה" ויהיה פירושו נמי הפשיטת תרומה שהוא חין לו שיעור להוציא ממנו עכ"ל וז"ל בזהו עמנו שיש לו כרי שש"ל להפנים כ"א כל שבו להחריב הכרי מאיסור עטל ואין בכלל זה מלות נתינה שהיא מלוא אחרת ויש לה שיעור, והנה הג"ק שם בחידושו זה כתב ליישב הצרייתא דספרי שדורשת מן המקרא שיעור לחלל דכתיב נתנו לה' תרומה עד שיהא. בה כדי מתנה לכהן דדרשא גמורה היא מדין תורה עיי"ש שזה הורק חידושו שם אבל רבינו היראים אע"ל שגם הוא חידש כאן לקיים מלות נתינה דתתן לו לא אמר שמואל בכל שהוא עכ"ל כתב לעיל סי' קמ"ח על ההיא דספרי שם דנראה לו אסמכתא בעלמא ואפשר ליישב כמ"ס הג"ק שם על מש"ל הרמב"ם ריש פ"ה מהל' ברכות וראשית זו אין לה שיעור מה"ל אפי' הפסיק כשעורה פער את העיסה כו' ומו"ס שם שפירשין א' מנ"ד מן העיסה כו' וז"ל הג"ק וכו"ה לפי הנראה שעכ"פ שיהיה ראוי ליתן מתנה הוא מן ההורה איש שתקנינו שיעור שבתלך כ"ד הוא כו' מתנה ושיקרי מד"ת ויירובו מ"ל עכ"ל וא"כ כן כוונת היראים שהשיעור הוא אסמכתא בעלמא וכן משמע לשון היראים שם ויש בפרסי בייחוד דורשת מן המקרא שיעור לחלל וז"ל אסמכתא בעלמא כו' דר"ל דהשיעור הוא אסמכתא בעלמא אבל מה שדרשו תתנו לה' תרומה עד שיהא בזה כדי מתנה לכהן אינו אסמכתא כ"א דרשה גמורה ועיין לשון הרדב"י שם בחי' להרמב"ם וז"ל שחטה אחת פוטרת הכרי אבל אם בא לעשות המלוא בתקונה ק"ל לו כדי נתינה ושיעור חמשים כמה הוא כדי נתינה לכל דבר ודבר עכ"ל וככה עליו צביאור ווי העמודים סי' קפ"א וז"ל ולא זכר מ"ש רבינו [היראים] והסמ"ג דהוי אסמכתא עכ"ל ולפי מה שצארתו יש לכוין דברי היראים ע"ס דברי הרדב"י ודו"ק עוד כתב הווי העמודים שם וז"ל וה' מנחת יהודה פ' שלח נ"ך כתב בשם ר"ת דנתינה משמע אפי' כל שהוא ובחלה נפקא לן מיתחורא דכיון דמיקרי תרומה אמאי כתיב בה נתינה הא כתיב נתינה בתרומה אלא לתת שיעור בחלה עכ"ל וא"ל לדעת ר"ת הספרי דלאורייתא קאמר ועשה

ספר

עמוד ד אימורי מסין

יראים

עא

פ' ר' יהושע בן לוי לעמוד לשרת כתוב שם דבר הראוי לשירות. ההיא דכריתות דמפרש נתינה דעלמא בכזית ההיא דעלמא (ו) אצל נתינה דעלמא קאי אלא 'אנתינה דפסח דכתיב לכהן את הקדש וסבירא ליה לרב יוסף דבין ר' מאיר ור' יהודה סבירא להו כרבנן דפליגי אבאא [שאול] ואמרי דההיא נתינה בכזית וטעמא מפרש התם דכתיב כי יאכל ואכילה בכזית, ההיא דתרומה דאמר שמואל בחימה אחת לפטור ולהוציא מידי טבל קאמר. וטעמא שאיסור טבל נפקא לן בשלהי אלו הן הנשרפין [פ"ג 6] מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה' בעתידים לתרום הכתוב מדבר אלמא כל הנקרא תרומה מוציא מידי טבל והרמה מיירי שלא בשוה פרומה ושלא בכזית. כדאמרינן ביומא פ"ב [כ"ד 6] בעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה מתרומת מעשר ילפינן או מתרומת מדין או מתרומת מעשר. ותרומה גדולה (ז) אי אפשר ממנו בקומצו. שמעינן אי לאו הוי גז"ש שמעינן מתרומת מדין או מתרומת מעשר. ותרומה גדולה (ז) אי אפשר ממנו בקומצו. מתרומת מעשר שהרי ראשונה היא לתרומת מעשר ולא פ' שיעורא הלכך יש לנו ללמוד מדרוסה הכתוב לפרש שיעורה ומעשר ראשון ובתרומת מעשר אחריה פ' שעורם למדנו שהרמת תרומה בכל שהוא להוציא מידי איסור טבל אבל לקיים מצות (טבל) נתינה דתתן לו לא אמר שמואל בכל שהוא.

פירשנו כ"ד מתנות כהונה היכן כתובות והיכן נדרשות והאיך ניתנות, נשוב לפרש מצות עשה.

סימן קנב [קסה]

בכורים. צוה הב' עליהן ב' כי תבוא [ולקחת] מראשית פרי האדמה. ותניא ב"ס פ"י: יכול כל הפירות חייבות בבכורים ת"ל מראשית פרי האדמה ולא כל ראשית ועדיין איני יודע איהו מין חייב ואיהו מין פטור הריני דן אמרה תורה (א) בכורי פ' עומר ושתי הלחם והכא בכורי יחיד מה בכורי צבור מו' מינים אף בכורי יחיד מו' מינים. אי מה להלן חישין ושעורין אף כאן חישין ושעורין ת"ל בכורי אדמתך ריבה מה הם משבעת המינים הטה ושעורה וגפן ותאניה ורימון ארץ זית ותמרים. מנל (ב) לפרש באילו שהם שבה ארץ שהכתוב משתבח באלו דכתיב ארץ חמשה ושעורה וגפן ותאניה ורימון ארץ זית שמן ודבש. ובמנחות פ' כל קרבנות צבור [פ"ד ג'] תניא, ר' גמליאל אימר נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ מה להלן שבה ארץ אף כאן שבה ארץ, ותנן [פ"א פ"א] אלו דברים שאין להם שיעור הפיאה והבכורים והראיון, ותנן בבכורים [פ"א]. האריסין והחכורות והסיקרקון והגולן (ג) אין מביאין בכורים משום שנאמר בכורי

תועפות ראם

יתבאר לנו דברי הרשב"א צ"ח לשבת דע"ו עמ"ס שמיא אומר מקב לתלה וז"ל כתבו משמו של ר"ת ז"ל דכיון דכתיב תלה תרימו תרומה ותתנו לכהן צעיק שיהא בה כדי נתינה דאין נתינה פחותה מנתינה ושמיא והלל איל בתר אובלין דכתיב כו' וזונוה ר"ת כמ"כ המנחת יודעה על שמו דנתינה משמע אפי' כל שהוא אלא דבתלה נפ"ל מיתורא דקרא דכיון דמיקרי תרומה אמאי כתיב בה נתינה צ"ע אלא לתת שיעור בתלה וז"ל הרשב"א ע"ס ר"ת ג"כ דכיון דכתיב תלה תרימו תרומה ותתנו וז"ל דתתנו מיותר הוא דהא כתיב בתרומה נתינה לכן צעיק שיהא בה כדי נתינה כו' ותיבת לכהן ז"ל שהוא ס"ס וז"ל לכן דהא לא כתיב לכהן אלא לה' והיינו דרשתי הספרי לפי שיטת ר"ת דלאורייתא קאמר והיינו דוקא בתלה ובס' עיקר יהושע לשבת שם תמה ע"ד הרשב"א בשם ר"ת דהא בתרומה נמי כתיב תתן לו ואפי"ה אין לו שיעור ועי"ס מה שתי' לפי שיטת הט"ז הנ"ל וכ"כ בס' אשי ישראל למ"ס שבת שם ובמחכ"ת לא ראו צמ"כ המנחת יודעה בשם ר"ת דשאני תלה צוה בתרומה גם הספר דבר מלוא סוף שורש י"ב שחפס להע"י שגמלם מאלו דברי הרמב"ן דבשרשו לספר המצות עי"ס לא דבר נכונה דהא הרמב"ן גם בתרומה ס"ל כן ואין זה שיטת ר"ת, והנה ראיתי להשם חדש ריש ס' קע"א שכתב שם עמ"ס היראים צוה הקב"ה לתת תרומה לכהן וז"ל הנם דתחילת המלוא הוא ההפרשה ואח"כ היא הנתינה מ"מ רבינו ליטנא דקרא נקט דכתיב תתן לו ואתא לאודועי לן דליתו נמנה לשתי מלות דהיינו ההפרשה והנתינה אלא הכל נמנה למלוא אחת כו' ודעת רבינו נראה כדעת הרמב"ם כו' עכ"ל הש"ח ואין דבריו נראין לפי נוסח היראים כתי' שלפנינו כנ"ל ובציאור ענפי יהודה לס' והזכיר ס' בהר כהן דאם מלות נתינה ומלות הפרשה ב' מלות הן או לא תליא בפלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן בספרי פ' שלח פ' ק"י והובא בסה"מ שורש י"ב וברמב"ן שם דלתיבא דר' יאשיה שם יש לנו מלות הפרשה ומלות נתינה אבל אליבא דר' יונתן שם בפלה התורה למלוא וז' למען תהיה חובה אלו דבריו שם ועיין בגניין הש"ס וזיון ירושלים לירושלמי רפ"ג דבכורים שהביא דברי התוס' ר"ד והמ"מ ומשכ"ס אף בלמא הוא דבר שח"א לאמרו דא"כ האין מקשה בירושלמי דלמה לא תנין תרומה עמהם הא שמי תרומה דיש לה שיעור נתינה עכ"ל לפמ"כ מקודם א"ס הפוך זה כו'. (ו) לאו אלא נתינה כו' אמתיה דפסחים דכתיב ותתן לכהן כו' כנ"ל. (ז) עיין יומא כ"ד א' תורה מתרומת שתי' צ"א. (א) הנה צבורי כו' והנה צבורי כו' כ"ה בדרס וכן הנה הגר"א בספרי. (ב) מנל כו' עד ובמנחות חסר בדרס. והחזיק מ' ז"א כ' כדברי רבינו וז"ל שם ולפי הדומה כי בדרך זה למדו ז"ל לומר כן כי אחר שלא הוזכרו פירות אחרים חוץ מאלו בתורה בשום מקום וזונו צ"ה להביא מארצנו צבורי פירות תחת בלמא יש לדון כי על הפירות שהודיענו בתורה שהם בלמא ושהם צדק על אחת זוגו עכ"ל ויתבאר גם דברי היראים כן צ"ה בספרי שלא זכרו בספרי הגז"ש ארץ ארץ דר"ג שגמלם פ"ד ז'. (ג) והגולן חסר בדרס והשם חדש

אדמתך. ותניא בספרי מראשית (ד) פרי האדמה מכאן אמרו יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאניה שביכרה ואשכול שביכר ורימון שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים. ובמסכת בכורים תנן בפ"ג ר' שמעון אומר אע"פ [כן] קורא עליהן שם לאחר שיתלשו מן הקרקע ותנן (ה) מצוה להביא ב' כלים פ' כל מין ומין לבדו ואם הביא כל ז' בכלי אחד יצא. ותנן בכורים אסורים לזרים והם [גבסי] כהן ומנלן דבכהן (ו) דכתיב ולקח הכהן המנא מידך ואמרינן נמי במנחות תרומה קרנהו ורחמנא דאמר מר ידך אלו הבכורים, הלכך מה תרומה לכהן אף בכורים לכהן. ותניא לכל תנופות בני ישראל להביא כל דבר שהוא מעון תנופה ובכורים טעונים תנופה דילפינן יד יד משלמים [בט כו] באלו הן הלוקין ובטומה ובקדושין פ"א].
תולדות הבכורים. תוספות ועיטורן ותנא [פי' דנמיס מ'] תוספת בכורים מין במינו ועיטור בכורים מין בשאינו מינו. והתוספת והעיטור שניהן מדרבנן.

עורות קרשים, כבד, פירשתי למעלה. המורס מתורה כבר פירשתי למעלה.

סימן קנג קנר [ג]

להלביש ערומים, לקבור מתים. צוה חכ"ה על שניהם בפ' ראה אנכי אחרי ה' אלהיכם תלכו. ואמרי' בסוטה פ"א [י"ז ב'] דרש ר' חמא בר חנינא ובי אפשר לו לאדם לילך אחר השכינה והלא כתיב אש אוכלת הוא אלא הלך אחר מדותיו של חכ"ה מה הוא מלביש ערומים דכתיב ויעש ה' אלהים וגו' (א) וכתיב נמי וחי אחיך עמך והלכשת ערומים בכלל וחי אחיך הוא וכתיב נמי בישעיה כי תראה ערומים וכסיתו, מה הקב"ה קובר מתים דכתיב ויקבור אותו בני אף אתה קבור מתים [מה] הקב"ה מנחם אבלים דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויבך אלהים את יצחק בנו [מה] (ב) ברכו ברכת אבלים] אף אתה נחם אבלים (ג) ואמרי' בב"מ באלו מציאות [ג' י'] תני רב יוסף והודעת להם זה בית חייהם פ' (ד) בית המדרש את הדרך זו

תועפת ראה

עמד ע"ז על שהשמים הגזן וגו' הכתי' צורר. (ד) מראשית כ' הש"ה דל"ל את ראשית דכתיב הניח בספרי עה"ס הנה הנחתי את ראשית פרי האדמה וכו' ע"ש מהר"ק דאפשר דדרש הכי מדכ' פרי האדמה וכך ליטול יחידה הוא לומר דעשורן באלדמה מואה לקרות להם שם עכ"ל וצוה א"ש מה שדקדק הפנים יפות עמ"ס צברות מ' א' בירך על פירות האילן כספ"א יאל וארנב"ל ר' יהודה היא כו' משמע דלרבנן לא יאל וא"כ מי שהניח ציבורים מן הגפן והתאנה ורימון היאך הוא חומר הנה הנחתי את ראשית פרי האדמה עי"ש אולם לפמ"ש מהר"ק א"ש לכן אמר פרי האדמה דעשורן באלדמה קרא להם שם ומ"ש צירושלמי רפ"ג דבכורים מ"ש דרבנן ועתה הנה הנחתי את ראשית פרי האדמה בשעת הגבה פרי הא בשעת הפרשה אפי' צובר אפי' פנין היינו אליבא דר' יהודה דצברות שם וא"כ אין רא' מדכתיב פרי האדמה דעיקר אילן ארעא היא מש"ה ילפי לה ממק"א בשעת הגבה פרי כו' ולחנם תפס עניו השם חדש מהירושלמי. ומשכ"ר ובמסכת צבורים תנן בפ"ג דר"א כו' ב' השם חדש לא ידעתי אמאי הציא רבינו הא דר"ש כיון דסחם מתני' ס"ל דקדשי וסלסה כת"ק כו' ולא כ' לזה ישור. (ה) כן הוא בתוספתא פ"ג דבכורים ופי' כשהם ז' מינים ונדפס חסר הפי' שכתב כאן. (ו) לכן דכתיב כו' מידך ואמרינן נמי [יבמות ע"ג ב'] צבורים תרומה קרנהו כו' מר ותרומת ידך כו' כ"ל וכו' בנדפס אולם שם אחת צוה"ל מידך וכתוב צברי כל אשר באלדמה אשר יביאו לה' לך יהי' ואמרינן ביבמות כו' ובאמת בספרי פ' קרח פ' קי"ז אמר שם אשר יביאו לה' לך יהי' צא הכתוב ולימד על הצבורים שיהיו נחומים לכהן וכן אחת ותניא לכל תנופות כו' עד תולדות ונדפס ליחא ועיין עוד בספרי פ' נשא פ' ה' דר' ישמעאל יליף על הצבורים שיהיו נחומים לכהנים מדכתיב שם אשר יקריבו לכהן לו יהיה ועיין יבמות ע"ג א' תוד"ה משא"כ ומיהו קשה דליף צבורים ממעשר לענין קלא ליהוי נכסי כהן כו' והר"ש בפ"ג דבכורים מ"א ח' משום דכ"ר קרח כתיב צבורי כל אשר באלדמה וגו' לך יהיה ויש לדרוש מדכתיב לך שכן הוא לקדש את האדם כו' וזהו ג"כ כוונת רבינו בכל המקראות שהציא לראיה שהם נכסי כהן:

(א) אף אתה הלכס ערומים וכתיב וכו' כ"ל. (ב) ליחא כ"ל. (ג) נדפס עוד: מה הקב"ה מבקר חולים דכתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא לנבקר מחולי המילה אף אתה תבקר חולים. המעתיק. ויפה נוסחת הכתי' שלא כ' כאן צבור חולים לזה יחד רבינו מקום בפ"ע בעמוד חמישי איסורים שאלם עשה בהם רע לשמים ולגבריות ואינו גזל ונהגה ממון עי"ש סי' רי"ט ר"ך לנחם אבליס ולצבור חולים ואדרבה גם מה הקב"ה מנחם אבליס כו' אין כאן מקומו בעמוד זה שמדבר בציבורי ממון שאלם לוקח מחבירו או מעבד במקום שחיבתו תורה ליתן אלא שגברא דרשת ר"ה צר"ה יקם ודי בה ואין להגיה יותר ועל הראשונים אנו מטעמים כו' ונתבאר מדברי רבינו שם"ס כאן 'לקבור מתים' ר"ל לפזר ממון בעד צרכי קבורת מת ואין זה ענין צפוק דכתיב כי קצר תקברנו וצוה מיושב דברי הגמ' צ"מ ל' ע"ב שהקשו "בה" וז' קבורה היינו גמ"ח ולא הקשו עדיפא מזה בה וז' קבורה הא מקבר תקברנו נפקא כדליתא בנפסדרין דמ"ו וסלס שמה צבורם ראשון לכה"מ הרגיש בה עי"ש אבל לפי סדור היראים לק"מ כ"ל ושפיר הקשו גמ"ח שהאז בין צנופו בין צממוט כסוכה מ"ט ב'. (ד) פ' בהמ"ד בנדפס סי' ג' ליחא ופי' רבינו הוא כפרס"ה צ"כ ק' א' בית חייהם ח"ת ועי"ש בגניזן והגאון יעבץ צבידורו מגדול טוה בבית מידות עליית מלאכה כ' דכולה חדא מילתא הוא עי"ש והרא"ח פ' מנחות כ' ג"כ דלא דלא אחת היא עי"ש ומ"ש אשר יעשון זו לפנים משורת הדין אומר אני דלפמ"ש הר"ה בזה"ה סוף חיבת האותיות דאותיות האמנה"ו נוספות להקטין הענין עי"ש מרומז בה מ"ש המרדכי בפ"ג דכ"מ עמ"ס כ"ד ב' רבא הוא שקול ואילו צברי' דר"ג כו' צא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל הרי אלו שלו

עב

יראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

גמילות חסדים אשר ילכו זה בקר- חולים בה זו קבורה את המעשה זו הדין אשר יעשו זו לפנים משורת הדין .

סימן קנה [טו]

להחיות אתה. צוה הקב"ה בחר סיני והי אחיך עמך ומכלל והי אחיך למדנו לפדותו מן השבי ולהלבישו בקרה להאכילו ברעבון ולהשקותו בצמאון .

סימן קנו [מו]

הלוואת אביון . צוה היוצא בפ' ראה אנכי כי יהיה כך אביון וגו' וכתוב העבט תעביטנו די מחמורו אשר יחסר לו . ותניא ה' ע' ב' ט' (א) פ' העבט משמע לשון משכון נותנין וחוזרין וממשכנין דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אומר לו הבא דעתו (ב) כדי להגיס דעתו עליו . ותניא בכתובות במציאות האשה [ס"ז ב'] תעביטנו די מחמורו ואי אתה מצוה להעשירו אשר יחסר לו אפי' סום לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו , אמרו עליו על הלל הזקן וכו' . ותניא העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס משל אחרים שנותנים לו לשם הלוואה וחוזרים ונותנים לו לשם מתנה . תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס משל (ג) אחרים שנותנים לו לשם מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מיתה דברי יהודה וחכמים אומרים יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו מה ת"ל תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם . ואם הוא עבירין (ד) במזיד באחת

תועפות ראה

ולא ח"ל חייב להחזיר לפמשה"ל כלעיל היינו משום דלמדת דין אם מולא עני ובעל אבידה עשיר דלא אינו חייב לעשות לפנים משורה"ל דמש"ה כתיב יעשו דהו"ל יעשו כמו ילכו אלא דהו"ל הטוסף בל' להקטין הענין לפנים משורה"ל דעני אינו חייב בזה ודלא כמש"כ בס' בית יהודה למהריב"ן בחי' נב"מ שם דלהכי כתיב יעשו דאפי' כמה פעמים צממנו עיי"ש . ובמ"ס את הדרך זו נמ"ח כ' רמ"ג בשאלות סי' ז"ג ומאי ה"ל הולאת המת והכנסת בל' ויש להנין מ"ס ה"ל תרתי דנקט ובסוכה מ"ס ז' שאלמו שם ואלהבת חסד זו נמ"ח ע"כ דליכא למימר דהוי הולאת המת והכנסת בל' דלגמרי בל' חשיב לכו ה"ל ונ"ל דרמ"ג דקדק לפרש מאי משמע בדרך זו נמ"ח ועיין חמ"ג מהרש"ל ז"מ שם לזה פ' הגאון ה"ל תרתי דכתיב בזה דרך כמבואר ריש קדושין וביאה איקרי דרך כו' וכן הולאת המת ככתוב במ"א ב' ב' אנכי הולך בדרך כל הארץ ובאדר"ל פ"ד אמרו מה הן נמ"ח שבי' דליכא מחשק בזה ה"ל מתקן את הכלה ומשמהה ומלווה את המת ושם ז"ע מ"ס ה"ל דנקטו ובעיקר הדבר מנ"ל להאדר"ל שבי' דליכא מחשק בזה ה"ל מתקן את הכלה ומשמהה ומלווה את המת ובביאור הנדר"ל לסדר"ל פס"א ח"ד בהגהות ולי נראה שהוא עפ"י מ"ס צע"י י"א ב' כל העוסק בחורה בלנד בלא נמ"ח דומה כמי שאין לו אלוה ומש"ה אמרו במדרש שמואל רבנא פכ"ג כל הכופר בנמ"ח ככופר בעיקר ומדכתיב בדניאל ו' י"א קדם אלהי ש"מ דבוא להורות בל' שם בנמ"ח עסק והכר גאון נמ"ח ז"ל כחז במבואר אלי מכבר בלאר דברי השאלות דכוונתו כדי לבלא היאך נכלל בלשון את הדרך נמ"ח ומפרש ה"ל תרתי דכתיב בזה לכת טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה ואפי"ג דבסוכה דמ"ס צפי' המקרא ואלהבת חסד משמעו ג"ח אחר מכ"מ כאן צפי' את הדרך משמעו ג"ח של ה"ל תרי דכתיב בזה לכת עכ"ל :

(א) לשון הספרי דברים פ' קט"ז העבט תעביטנו ונתנין לו כו' וז"ל המאיר טין שם ת"ק סבר דקרא אתי להיכא דיש לו ואינו רואה להתפרנס וחכמים סברי דלמה אין נוקקין וקרא אתי להיכא דאין לו . מפ"י ר"ה . והז"ל דחק עכ"ל ולא הביטתי סי' רבינו הילל במ"ס דה"ק סבר דקרא אתי כו' עכ"ל דהיינו תעביטנו כמ"ס ר' יהודה בבביתא המובא בכתובות ס"ז ב' תעביטנו זה שיש לו כו' וא"כ חכמים דס"ל דלמה אין נוקקין לו ע"כ בל' דרשי תעביטנו כמבואר בנמרא שם וא"כ מה זה שאמר לחכמים דקרא אתי להיכא דאין לו ואי דחכמים דרשי קרא דהעבט להיכא דאין לו הא גם ר' יהודה מודה בבביתא דכתובות שם פלוגתא דר"י וחכמים , וז"ל דרבינו מפרש הספרי קד העבט הוא חמור דלמה הביא דעת הספרי וכתב ג"כ בסמוך בביתא דכתובות שם פלוגתא דר"י וחכמים , וז"ל דרבינו מפרש הספרי קד העבט נתנין לו כו' דהיינו כשאין לו ואין רואה להתפרנס ונתנין לו פ' מתחילה נתנין לו בחורית מתנה ולא בחורית דקה ואם לא יראה גם במתנה חוזרין וממשכנין כמו שאמרו חכמים אומרים לו הבא משכון כו' אלא דבהא פליגי ר' יהודה ס"ל מתחילה סותחין לו לשום מתנה וחכמים לא ס"ל דפותחין לו לשום מתנה והיינו בביתא המובא בכתובות שם מחלוקת ר"מ וחכמים באין לו ואינו רואה להתפרנס דחכ"ל לפחות לו לשום מתנה ור"מ לא ס"ל כן וחכמים דספרי הוא ר"מ בר פלוגתיה דר' יהודה וחכמים דבביתא דכתובות הוא ר' יהודה בספרי וספרי חסר רבינו תיבת תעביטנו בהביא דספרי דהעבט מיידי דאין לו כו' אליבא דכ"ע והמהרש"ל צמ"ח כתובות שם הקשה על מה שהקשו בנמרא לשום מתנה הא לא שקיל וז"ל דלימא בל' בדרך דקה שקיל לשום מתנה עכ"ל וקמ"ל דבביתא דכתובות בל' שקיל גם משום מתנה הוא ממה שאמרו חכמים וחוזרין ונותנין לו לשום הלוואה ה"ל ע"כ בל' שקיל משום מתנה וא"כ ספרי מקשו בנמרא למה נתנין לו כלל משום מתנה עד דמשני רבא לפחות לו משום מתנה שמה יראה וא"כ לפי ביאורינו בספרי לדעת היראים צין ר"י וצין חכמים ס"ל אין לו ואינו רואה להתפרנס אומרים לו . הבא משכון כו' ואפי"ג דלפנינו בבביתא דכתובות שם איחא בדברי ר"ש להא דאין לו כו' אומרים לו הבא משכון כו' מ"מ י"ל דגם ר"מ וחכמים מודים בזה . ובהט"ש שאלתא קמ"ל אות ח' לא כ"כ עיי"ש ובחי' הנדר"ל לכתובות ס"ז ב' הנד"מ . (ב) דעתו ס"ס וז"ל משכון וכו' בנדפס . המעתיק . (ג) משל אחרים מיותר וכן ליתא בנדפס ואולי חסר תיבת אלא וכנ"ל אלא משל אחרים . (ד) עבדיין כו' כל דברי רבינו אלא הביאם הסמ"ג עיין קס"ב בשם רבינו הרא"ש אלא דמ"ס ר' רבינו כאן וס"ג

מכל מצות האמורות בתורה ולא עשה תשובה אינו מחויב לא להחיותו ולא להלות לו דכתיב וחי אחיך ובהלואה כתיב טאחד אחיך וכיון שעבר במזיד יצא מכלל אחות דאחות במצות בעינן דקימא לן

חזקת ראייה

וה"ט דתניא בע"פ פ"ב כו' עד ואע"ג דתניא ליתא בסמ"ג שם ועינן בתשובות מיימוניות נס' המשפטים סי' נ"ו ובש"ך ל"ו ד סי' קנ"ט תשובת הגאון, ומהר"ח או"י בחשו' סי' קנ"י כתב ע"ד רבינו הרא"ם וז"ל ומש"כ רא"ם שר' אמי שרלא לפדות מומר או"י לתיאבון לפניו משורת הדין רא"ם לעשות לא הכנתי שכרי מכלל אבידת אחיך נחנכה מומר וקא"י על והשבותו לו דמריבין מנייה אבידת גופו ומשעם זה שמה יאה מלוא להחיותו עכ"ל ועינן חתם סופר ח"ו תשו' סי' ס"ז שהקשה שם לדעת רבינו הרא"ם וז"ל כחשאר אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות המומר לשני כקושיית התוס' ממונו פלט משום יכין ולדיק ינבש משא"כ גופו מורידין כמסור ואין לומר דס"ל רבוי דלכל אבידת קא"י נמי אוהשבותו לו כתי' תוס' ד"ה דא"כ מריבין נמי להעלותו כדכתיב והשבותו ואיכור הא ס"ל לא מעלין וע"כ ס"ל דרבו לא קא"י אלא אבידת ממונו דרישא דהוה שנו ולא אוהשבותו דסיפא דהוה שלטו להעלותו עכ"ל ומתוך שאלת החת"ם נחנכה תשובה למש"כ מהר"ח או"י שם לא הכנתי כו' וק"ל, ולענין קושיית החת"ם נראה פשוט דרבינו יסבור במומר ממונו דוקא אסור לאכיל ביד אבל אבידתו א"ל להשיב ובמש"כ התוס' שם [ע"פ כ"ו ב' ד"ה אני] בחד לישא וא"כ במומר דמריבין השבת אבידתו שוב אין לומר גביה מורידין כמוכר ועינן מהרמ"ל בדק"ה שם ובמל"מ פ"ה מהל' מלוה וזה ה"ב ובש"ך חו"מ סי' שפ"ח סק"כ וז"ל בציאור ווי העמודים ליראים הגדפם סי' מ"ז אות ג' . ובאמת ראיתי רבינו מע"ל כ"ז א' הרושין בהמה דקד' כו' אינו מוכרם לפשע"כ התוס' שם ד"ה והרושין כו' וא"ת כו' ואור"י דהיא המתנת כו' והרמב"ם בפ"ד מהל' רואה ה"ב והובא ביו"ד סי' קנ"ח ס"ב מתוך קושיית התוס' בזה שחילק שם דרובי בהמה דקה עומדים ברשעם תמיד מש"כ אסור להגיל בהם"כ א"כ והובא במו"ל ל"ו ד סי' רנ"א סק"א ושלל דקין העתיק הש"ך ביו"ד סי' קנ"ח סק"ג לשון התוס' על דברי המחבר שהוא לשון הרמב"ם ועי"ש בציאור הנ"ל סק"ה אבל רבינו היראים מתוך קושיית התוס' בענין אחר דמפרש רובי בהמה דקה לא מעלין אינו מלוא להעלותם ולא שיש אסור בדבר וה"כ מומר או"י לתיאבון דמי לרובי בהמה דקה דלאו חייב להעלות ולא דמיא להשבת אבידתו . והחת"ם שם הקשה לסברת הרמב"ם למ"ל לר' יוחנן לחתוי מכלל אבידת אחיך תופק ליה מרובי בהמה דקה דמותר בחטא ואס"ה לא מורידין ואיך תני בסופא מומר מורידין ועכ"ל דהו"ל רישא מותרם בגזל דרבנן וסיפא במומרם באסור דאורייתא וא"כ השתא נמי ששונה לכל אבידת אחיך לרבות המומר יש לתרץ דהתם מומר שאינו מותרם דמעלה והמותרם בדאורייתא מורידין והמותרם בדרבנן לא מעלין ולא מורידין ויש ליישב עכ"ל והגדלה בישוב משום דתרווייהו בחד לישא קרי ליה בגזלן מומר משמע דתרווייהו קא"י כדכ"ל ברינל בזה שחילק בהם"כ א"כ והובא ביו"ד סי' קנ"ח סק"א ונראה שכן הוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"ה מהל' מח"ע ה"ד שבו שמיירי אפילו למלוא אחת כנון שהיה או"י להכעיס וכ"כ אסור לפדותו ומדלא כתב ששם הוא או"י לתיאבון מלוא לפדותו משמע דאם רצו לפדותו אין אסור בדבר אבל איס חייבים לפדותו עכ"ל ויחזי אן ברובי בהמה"כ דקה בודאי חלוק רבינו עם הרמב"ם דהרמב"ם כתב אסור להגילם ורבינו מפרש אין מעלין דאין מלוא להעלותם אלא דבהמה שכתב הרמב"ם שם אבל ישראל בעל עבירות שאינו שומד ברשעו תמיד כו' בזה דעת הב"י שרבינו והרמב"ם שוין ולענין להגילם ג"כ א"ל לומר ששום דהרי הרמב"ם כתב מלוא להגילם ואסור לעמוד על דמיו ולרבינו אין מעלים אין מלוא להעלותם אלא דבהמה שוין לענין שאין חייבין לפדותו אם נכזה וכ"כ להדיא הש"ך בחו"מ סי' תכ"ה עמ"ס המחבר שם לשון הרמב"ם מלוא להגילם וז"ל ומ"א אין מחויב לפדותו אם נכזה אלא דאם רצו לפדותו אין אסור בדבר . ב"י , עכ"ל הש"ך . וז"ל דבהם פלגי דהנה לדעת רבינו שחילק בין השבת אבידתו ולהחיותו ולהלותו דה"ס להחיות לו שנו חייבין אבל לא לתת לו ולהחיותו משלנו ז"ל דאין מורידין בידים משום דהו"ל בכלל שנו ולא מעלין דהו"ל כאלו נותנין לו משלנו וכ"כ החת"ם שם אבל דעת הרמב"ם הוא דלהעלותו אינו ג"כ בכלל שנו ומה בין להשיב אבידתו להעלות גופו ומש"כ ס"ל דמלוא להגילם ואסור לעמוד על דמו דמיא לכל אבידת אחיך משא"כ לענין להחיותו לתת לו דקה דכתיב וחי אחיך עמך וכן לפדותו משלנו אינו בכלל אחיך וכדעת רבינו דאין בזה חיובא ובזה מיושב מה שהביא החת"ם שם בנ"ע דפוס"ע סותרים זא"ו בנ"ט ביו"ד סי' קנ"ח ספסא כהרמב"ם עם מ"ס ר"ם רנ"א ספסא כהר"ם [וכן הקשה הטו"ז יו"ד סי' רנ"א עי"ש דתירונו תמוה כמש"כ הבכור שור בגיטין מ"ז א' גס מש"כ שם הטו"ז הרי מוכח לפיך דנלכעיס יש אסור להגילם אפילו בשביל פסע אחת דלא כדברי השריפה במחכ"ת לא דק שאינו שומד ברשעו תמיד אינו פסע א' אלא שאינו מותרם בחטא] ולפי הכ"ל א"ס דבהמה שנחלקו הרמב"ם והרא"ם פסק כהרמב"ם דהיינו דרובי בהמה דקה אסור להגילם דלא מעלין לאיסורא ובמומר או"י לתיאבון סתמא בלא השרפה בחטא העלאת גופו מיקרו לתת לו את שנו ומלוא להגילם ואסור לעמוד על דמו אבל לתת לו משלנו ולפדותו דבזה שוין רבינו והרמב"ם דאין חייבין פסק כדבריהם ודלא כדברי התוס' ע"ז כ"ו א' ד"ה והרושים ושם ע"ב ד"ה אני שמלוא לפדותו ולהחיותו . והנה לדעת רבינו הרא"ם דחשיב להעלותו כאלו נותנין לו משלנו ועכ"ל משום דבעינן למיטערה ולהעלותו זה חשיב משלנו וא"כ י"ל לענין אבידת נמי דעת רבינו הרא"ם דוקא דלחא לידיה מחויב להשיבו כדכתיב ומולאתה דלחא לידיה משמע וע"ז מריבין מכלל דגם למומר חייב להחיותו ולא יעכב בידו ממונו אבל לא מחייב למיטערה עלה ולא הדורי דדומיא דהכי להעלות גופו אינו חייב ולזה העירני ידידי דה"צ ר' משה שונעין כהן שליט"א מפסק' מיסקא ואומר אני ליישב בזה דברי הב"י עמ"ס הסור בחו"מ סי' רס"ו אבידתו של כל ישראל חייב להחיותו לו ואפילו הוא או"י לתיאבון ז"ל אבידתו מעלמלין וז"ל אבידת קרקע כו' דין זה אין כאן מקומו אלא בסי' רנ"ט ולא כתבו רבינו כאן אלא משום דדין זה ודין מומר לתיאבון תרווייהו נפקי מכלל אבידת אחיך עכ"ל ולכאורה קשה דעדיפא הו"ל דכתבו הסור כאן לאורוי דלמומר לתיאבון ג"כ ז"ל אבידת מעלמלין וז"ל אבידת קרקע כו' ולפי הכ"ל א"ס דלא ניחא להב"י לומר כן דהוה שלא כדעת הרא"ם למיטערה לא הדורי אבידת מומר לתיאבון היכא דלא אחא לידיה ובסי' רנ"א ס"ל כהר"ם ומש"ה מפרש הב"י הך ז"ל שכתב הסור אישראל מומר קא"י ושפיר כתב הב"י מה שכתב . וראיתי להחות דעת ביו"ד סי' קנ"ט בציאורים סק"ג שכתב וז"ל קשה לי על הסור שכתב בנעמ"ה דמומר

ספר עמור ד איסורי ממין ראים ענ

(ה) כרב[נן] דאמרי בב"ק בפ' החובל [פ"ה א'] יש לעבדים בשבת דאחיו הוא במצות. ותניא במכות באלו הן העוקין [כ"ג א'] ונקלה אחיך לעיניך כשקיבל דינו אבל קודם לכן אינו אחיך למדנו שרשע יצא מכלל אחוה והיינו טעמא דתניא בע"ז בפ' ב' [כ"ז א'] העובדי כוכבים (ו) ורועה בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין פי' גזלנים אלמא רועה בהמה דקה אין מצוה להחיותם דקתני ואין מעלין. ואע"ג דתניא בע"ז בפ' ב' [כ"ז א'] לכל אבירת אחיך לרבות את השומד דוקא לענין אבירה איתרבי ולא ילפינן אחוה להחיותו והלואתו מיניה שאם ריבה הכתוב להחיותו שלו לא ריבה לתת לו וגם ברבית מותר להלוותו מהאי טעמא דאחיה כתיב לענין רבית דכתיב כי ימוך אחיך וכו' אל תקח מאתו נשך ותרבית. והא דאמרין בגיטין בחשולח [מ"ו ב'] ההוא גברא דובין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דר' אמי ובעא למפרקיה ואמרו ליה רבנן לר' אמי היא ישראל שומד [הוא] דחזינא דאכיל גבילות. אמר להו איסור לתיאבון קא אכיל. והא זימנין דאיכא היתירא ואיסורא ושביק היתירא ואכיל איסורא א"ל [זיל] לא שבקו לי דאיפרקינך, מה"ט דאוכל גבילה לתיאבון אע"פ שהוא רשע מצוה לפדותו נ"ל שר' אמי היה רוצה לפדותו לפנים משורת הדין דהא דתני רועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין פי' אין מצוה להעלותן אבל אין איסור להעלותן. ואע"ג דהעלאת עובדי כוכבים אסור, כדאמר' התם בע"ז סבר רב יוסף למימר לאפקוי (ז) בשכר שרי משום איבה. והכי פי' העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא (ח) אמר בשניהם לעובדי כוכבים באיסורא ולגזלן ברשותא. וקשה הדבר לפרש (ט) בפרוש' וטוב לו לפרש כן מלפרש שיהא אסור לתת מתנה (י) וליהנות וכשאמרו לו שביק היתירא

תועפות ראב

דמומר משום דאין מצוה להחיותו ואינו בכלל וחי אחיך עמך א"כ אפילו צומר לתיאבון נמי דהא פסק בס' ר"ל דגם מומר לתיאבון אין מצוה להחיותו ואינו בכלל וחי אחיך עמך אך שם גופא קשה דהא מצוה בחו"מ סי' רס"ו לענין השבת אבירה הוא בכלל אחיך עכ"ל ולא ראה דברי רבינו דשם גופא לק"מ דאשאי השבת אבירה שריבה לתת לו את שלו משא"כ לענין לתת לו משלנו ולענין רבית נמי לא קשה דרבית הוי כעין גזל דהא ממון חניך מומר הוא והזכירה תורה שלא לקחתו כמש"כ רבינו להדיא והסמ"ג עשין קס"ב אבל מומר להכעיס מותר להלוותו ברבית דגם לענין השבת אבירה לא איתרבי. והסמ"ג הש"ך צו"ד ר"ס רנ"א כתב לשון עברין משמע שהוא רגיל לעבור וכן בלשון הפסוק וסמ"ק הוא מומר לתיאבון ולשון מומר משמע שרגיל בכך כו' וכן דין שאם עבר עבירה לתיאבון פעם אחת לא ילא מכלל אחוה כזה עכ"ל וכו"כ הש"ז שם סק"א אבל הו"י העמודים כתב דמדברי רבינו הרא"ה נראה דאפי' בפעם אחת לא מיקרי אחיך שהרי רבינו הוכיח ממוכות כ"ג א' כיון שלקח ה"ה אחיך אבל קודם לכן אינו אחיך ואע"ג דלא עבר אלא פעם אחת וצ"ד ב' פריך ומפני כבוד אבירה חייבין להחיותו אקרי כלן אנשי צעמך כו' וה"ה אימא דעבירה צפ"א מיירי דחייב כבודו א"ל דמיקרי רשע צפ"א ואינו חייב כבודו וה"ה ילא מכלל אחוה עכ"ל, ובגמ"ל רבינו ואם הוא עברין צמידי צלחת מכל מלות האמורות בחורה כו' נראה לי לדייק מדבריו שאם הוא עברין צלחת מכל מלות דעבירה ולא עשה תשובה חייבין אנו להחיותו ולהלוותו דלא ילא מכלל אחוה צמידי דרבנן אבל לקמן סי' ק"פ בלאו דלא חנו אים את עמיתו כו' רבינו אם עברין צמידי הוא אפילו בדבר אחד ולא עשה תשובה רשאי להלוותו בדברים כו' ומשמע שם אפילו בדבר אחד דרבנן עיי"ש ובס' ע"י לבונה ליו"ד סי' קס"א ס"ו וס' ר"מ ס"ח כתב בשם הרמב"ם ה"ל כיבוד דלא מיקרי אינו עושה מעשה עמך אלא בעבור איסור תורה אבל בעבירה דרבנן הוי עושה מעשה עמך עיי"ש ולפי שעה ל"י מקומו ברמב"ם ובמנחת חינוך מ' ר"ס כתב דד"ו לא נבחר לו דאפשר אף עבירה דרבנן הוא בכלל אינו עושה מעשה עמך עד שיעשה תשובה. ונראה לי עוד דרבינו דקדק וכו' כאן עברין צמידי צלחת מכל מלות האמורות בחורה ולא כתב אפילו צלחת מכל מלות כו' כמש"כ להלן סי' ק"פ נראה מזה דס"ל בלתיאבון על אחת כו' אינו חייב להחיותו כו' משא"כ עברין לתיאבון בכל התורה כולה דמי להכעיס לד"א ואסור להחיותו וה"ה דמורדין וכן מדוקדק בלשון השו"ע יו"ד סי' רנ"א ס"א מי שהוא עברין צמידי על אחת מכל מלות האמורות בחורה ואינו בסקע' ב' כ' עברין להכעיס אפי' למצוה אחת כו' ודלא כה"ש סי' ב' סק"ב שכ' שם דאפילו מומר לכה"ל לתיאבון מעלין אותו מכלל אבירת אחיך לרבות המומר דמה שהוכיח כן מהשו"ע יו"ד סי' קנ"ה ס"א שכ' שם עושה עבירות להנחת עמו ולא חילק אפילו עשה כל מה שצא לידו, שוברו ב"דו שכתב ענין או"ל לתיאבון ומה שהקשה שם דאלת"ה אמאי א"ר יוחנן [ע"ז כ"ו ב'] כמי מכלאן מומר נוקמא צומר לכה"ל כולה לע"ד לק"מ דלמ"ד להכעיס לד"א מין הוא ה"ה לתיאבון לכל התורה כולה מין הוא והא תנא ליה רישא מיין. (ד) עיין להלן סי' קנ"ה ובגמ"ל שם אות ז'. (ו) העובדי כוכבים ורועי בהמה כו' גולגליס הם הרועים אלמא רועי כו' כנ"ל [הגרא"ד], ואף שהסמ"ג סוף לאוין קס"ב כ' העובדי כוכבים כו' אבל הו"י העמודים הקשה עליו דהא קי"ל כרבנן כמו שכתב רבינו לקמן ס"ס קע"ב א"כ צייקן שיקיים כל ז' מלות ועיין לשון החוס' ע"ז כ"ז ב' ד"ה ולא וא"כ אין להגיה בדברי היראים הע"פ בג"ל. (ז) לאפקוי. וכ"כ בגדפס אפקוי ונראה שכן היה גירסתו צנמרא וצוה יחזקאל מש"כ רש"י שם ד"ה אפקוי בשכר שרי כו' עכ"ל והוא נמא בלא פירוש ולא סי' זו רש"י מיהי אלא שר"ל כד הגירסא צנמרא וכמש"כ מהר"ם שם מ"ג א' ברש"י ד"ה סר אפס. (ח) מיוהר הקד ב' חיות ולא אמר [הגרא"ד]. (ט) לפרש ב' פירושים וטוב לי לפרש כו' כנ"ל [הגרא"ד]. (י) מתנה לגזלן וליהנות לו כ"ה בגדפס וכנ"ל ועיין ע"ז ד"כ א' חוד"ה רי"א ש"ל וי"ל דקרא מיירי שאינו מחיה בלחות מתנה כי אף אם לא יתן לו כלום לא ימות ולא דמי להעלאת מן הכור כו' וא"כ אין ראיה מהעלאת למתה וי"ל דדוקא לגבי נכרי כתבו בתוס' כן משא"כ לרועי בהמה דקה דהעלאת אסור משום שם על עבירתו בודאי יש לדמות מתנה ולהטות לו להעלאת ואם העלאת אסור ה"ה מתנה וכי"כ אסור וזה נראה דוחק לרבינו לומר כן מש"ה אמר דהעלאת ג"כ אינו אסור, ויש להבין דברי רבינו דהא"ך הו"א לפרש לא מעלין לאיסורא בשניהם א"כ יקשה מניין דרש' רבי אמי לפדותו וצלחת לפמש"כ כאן

ואכיל איסורא מין הוא דלהכעיס עבד דאמרין בע"ז להכעיס מין הוה ואמר אחר שמין הוא אסור לפדותו דהא דתניא במינים והמסורות מורידין אבל לא מעלין פי' אסור להעלות. ואין לתמוה, אחרי לא מעל (יא) אסור להעלות היכי מקשינן אחותי מחתינן אסוקי מיבעיא. ולהלוות לעברין בסוד ברבית שמעתה מרבתי שאסור אם אינו משומד אבל אם הוא משומד דשביק היתירא ואכיל איסורא מין הוא ורבית שלו מותר.

חזקת פת דאם

כאן נבכת' וטוב לו לפרש כן כו' כוונת רבינו על ר' אמי דמש"ה ר"ה רבי אמי לפדותו ולא חש לאיסורא דרועי בהמה דקה לא מעלין היינו משום דר' אמי היה מפרש לא מעלין דגזלן דנשואא ואף שקשה הדבר לפרש כן מ"מ טוב לו [לרבי אמי] לפרש כן מלפרש כו' אבל נדפס הג' וטוב לי לפרש כו' נראה שרבינו אמר דמש"ה פי' כן שזה יחא לרבינו יותר מלפרש שיהא אסור לתת מתנה לגזלן כו' וא"כ קשה דה"ל לרבינו להכריח פי' זה לגזלן דנשואא מההיא דרבי אמי דניטין והנראה ליישב זה עם מה שיש להקשות למ"ל לרבינו למימר וכש"ל שביק היתירא ואכיל איסורא מין הוא דלהכעיס עבד דאמרין בע"ז להכעיס מין הוה הא אפי' למ"ל להכעיס מומר הוא מורידין אותו דבין למ"ל מין הוא ובין למ"ל מומר הוא אין מקריבין על אבידתו וגם מורידין אותו כמובאר בע"ז כו' ד' תוס' סד"ה וחד וז"כ הר"ף והר"ש שם וכן פסק הסוד דאף למ"ל אפי' להכעיס מומר הוא לא קרינן ביה לכל אבידת אחד וגם מורידין ולא מעלין עיין בסו"ד סי' קנ"ה [ול"ש שהוא סותר למ"ל דנשואא כו' רס"ו להכעיס הר"ף מין עיי"ש בדד"ה] ונראה מכל זה דניסת היראים בע"ז כו' ב' דני' דה"ל סי' ג"ה וז"ל שם ולמ"ל אפי' להכעיס מן מומר הוא לשי' ר' יוחנן כאן במומר אפי' להכעיס כאן במומר אפי' לתיאבון קסבר מומר אפי' לתיאבון ל"ל כלל לרבינו עכ"ל ונמצא דלמ"ל אפי' להכעיס מומר הוא אבידתו מחזירין מרבייה דקרא ודמי להגויים ורועי בהמה דקה לענין דלא מעלין ולא מורידין ושפיר הוכרח רבינו לומר בדעת ר' אמי דאפי' להכעיס מין הוא והשתא ח"ש דיש לפרש הא דתניא בהיום ורועי בהמה דקה לא מעלין לנשיהם בשוה לאיסורא ואפי' לא יתיקשי הד' דר' אמי דניטין ד"ל רבינו אפי' סובר כמ"ל אפי' להכעיס מומר הוא וא"כ לתיאבון ל"ל קרא לרבינו ושפיר מזה לפדותו ולהחיותו אבל לבתר דא"ל דאפי' להכעיס הוא ובודאי אף למ"ל להכעיס מומר הוא דמי לרועי בהמה דקה דלא מעלין ולא מורידין ואפי' דאבידתו מחזירין מריביו דקרא כבר כתב רבינו לחלק שפיר דקרא לענין אבידה אחרת ומאחר דלא מעלין בשוה לאיסורא שפיר אמר ר"ה ז"ל לא שצקי לי דאפרקין וז"ל ר' וטוב לי לפרש כן מלפרש שיהא אסור כו' וכשיטת דה"ל שלא יקשה נ"כ הד' דרבי אמי. וכדברי דה"ל כ' המ"מ מדעתו בפ"ה מהל' מלוה ולוה ה"ל בדעת הש"ג בע"ז שם דלמ"ל להכעיס מומר מיקרי לתיאבון לא מיקרי מומר אלא ה"ה ישראל ולפי"ו כי ריבה הכתוב את המומר לא אפרקין לרבינו אלא לאפי' להכעיס ופסק כמ"ל להכעיס מן מומר הוא ולא מין ובהש"ס שאלתא י' אפי' העיר מדברי דה"ל והש"ג אלא ש' שם דלמ"ל אפי' להכעיס מומר הוא ג"כ מעלין וצוה יחא לי' בניטין שם שאל"ה ז"ל לא קא שצקי לי דאפרקין משמע דהוא ר"ה לפדותו והיינו דס"ל כמ"ל מומר הוא והתלמידים ס"ל כר' יוחנן ולא היתירא לענ"ד להק' כ"כ במומר להכעיס ודיינו אם יחא דלא מעלין ולא מורידין ומהשבת אבידה אין ראיה כמובאר בדברי רבינו ובש"ל אינו מובאר דמעלין ומה שהעמים שם בטונת רש"י ד"ה ואכיל איסורא עדים העידו עליו כו' דר"ל שלא התלמידים עצמם ראו כן אלא שמעו מפי אחרים וא"כ הוי' עד מפי עד מש"ה ר"ה ר' אמי לפדותו הנה בס' תפ"ח הל' איסורי לה"ר כלל ו' בנדר מים חיים אות כ"ח כ' בטונת רש"י דלא לא העידו עדים עליו כן רק אשכח ספור להדגין כן בדרך ספור בעלמא לא ה' ר"ה מקבל דנריהם למנוע ח"ע עי"ו מפדיונו. ומפרש"י ע"ז כו' ב' סד"ה מין ש' חילוק בין מין למומר כו' ומורידין להכא נראה כה"ג וס"ג ודו"ק. (יא) מעלין כלל ו' ובנדפס חסר מן ואין לתמוה כו' עד ולהלוות. והנה התוס' נט"ו כו' ב' ד"ה אפי' כו' וכל להכעיס אי אחא מזהו להחיותו כדמשמע מההוא דניטין דלא מחייב למיפרקין עכ"ל והוא דלא כרבינו כאן להכעיס אסור לפדותו ובהנהגות יד שאלו ליו"ד סי' רנ"א ס"ב כ' דהתוס' לשיטתם דבתיאבון איכא מזה לחיותו ולפדותו וממילא להכעיס אינו מזה רק רשות אבל לשיטת הרא"ש דבתיאבון אינו רק רשות ממילא בלהכעיס איסור אבל לא ביאר איך יפרנסו התוס' הד' דע"ו להכעיס מורידין ולא מעלין וא"כ איסורא איכא ומהו ראיה רבינו לאיסורא הוא והנראה לי דהנה הש"ג צו"ד סי' רנ"א סק"ג כ' ע"ד הסוד וז"ל דאסור מייירי כן בלוינו מומר להכעיס ולא לתיאבון אלא שאינו חושש בדבר בין אוכל האיסור או להכעיס וביבאר היראים כשהוא בדבר ובכה"ג מחלק הר"ף בפ"ק דחולין כו' ומשמע הכי בדברי הרא"ש בס"י סי' מ"ו מדכ' דהא דר"ה דאסור לפדותו במומר מייירי להכעיס דהיינו מין ואמאי לא מוקי לה כפשוטו וכדאיתא בש"ס דחזו ליה ישראל דשביק היתירא ואכיל איסורא אלא ודאי משום דכה"ל אין איסור בדבר דשמא אינו עושה להכעיס עכ"ל וצוה מובאר היטב דברי הר"ף ריש חולין ודלא כהגאון דר"ש ביה' לחולין שנס' מד"ב שכתב שם מש"כ הר"ף לחלק בין להכעיס ובין שביק היתירא אינו מובן כמו שהקשה עליו בהנהגות שביק האלפסי מהבואי דהשולח ובעת לא זכיתי עדיין להתבונן בדבריו עכ"ל ולפי דברי הש"ג מובאר הדבר דב' גווי' שביק היתירא ואכיל איסורא י' (א) שאינו לתיאבון כמובאר בפ' השולח והיינו שאיסור ויתיר מונחת לפניו ואינו מקפיד ביניהם ונוטל דוקא האיסור ומראה כוונתו שהוא וביבאר היראים כשהוא וסביר היתירא דהיינו שצוהם בידים ללכת מעליו היתירא ונוטל דוקא האיסור ומראה כוונתו שהוא וביבאר היראים כשהוא דהשולח ובס' דרך חיים הל' שחיטה סי' ב' סוף ה' כתב ג"כ דלדרך תמים שביק האלפסי לא דק עיי"ש והתבוננות שור סי' ב' סקי"ו הקשה דברי הר"ף אהדדי דבתחילה כתב שעמא דא"ל להכעיס דאין סומכין אשחיטתו דמועד לנצל בטונתו ובסוף כתב דאפילו לר"ה ה"ה כדברי ואלו בר שחיטה כלל ובאמת לק"מ דמש"כ הר"ף בתחילה אבל אפי' להכעיס אפילו נמצא סכינו יפה מועד הוא לנצל בטונתו ובידים ר"ל להכעיס שלא לתיאבון דכלפי לתיאבון הוא מיקרי להכעיס אבל לא להכעיס ממש ומש"כ הר"ף כד"ה ולענין הלכה אבל מומר להכעיס אפילו לר"ה כו' ה"ה כגוים גמורין כו' ר"ל להכעיס ממש דכלפי שלא לתיאבון שובר מתחילה האינו הוא להכעיס והר"ף מפרש דפלותא דר"ה ורבינא שבע"ז כו' ב' בלהכעיס היינו בלהכעיס ממש כמ"ל המג"ל סי' י"ג סק"ג א"ל כו' ובע"ז מייירי שאלכ פעמים ודמ"ה סי' ושיין בתשובות רש"י סי' ס"ט שמתוך דברי הר"ף מקשיית המג"ל בפשיטות יותר ולפלא שלא העיר מדברי הש"ג ראיה לרבינו ומה"ה שפיר פסק

ספר עמוד ד אימורי ממון יראים ער

והא דאמרינן בסנהדרין [מ"ד 6] חטא ישראל אע"פ שחטא ישראל (אחיד) הוא דוקא לענין קדושין ולא כתיב בהו אחזה כדאמרינן ביבמות פ"א [ט"ו ז'] גוי שקדש בזמן הזה חוששין קדושין חיישי' שטא מעשרת השבטים הוא בא אבל לענין רבית אחזה כתיב ביה. ונראה דברי רבותי לאיסור רבית במשומד לתיאבון וראיה אני מביא לדבריהם דרבית הוי כעין גזל כדאמרינן באיהור נשך [ס"א 6] למה לי למכתב לאו בגזל לאו ברבית הלכך יש לומר כאשר ריבתה התורה לכל אבידת אחיד לרבית את המשומד הזהירה תורה על ממון חברך המשומד רבית נמי כיצא בו דהא ממון חברך משומד הוא דהזהירה תורה שלא לקחתו.

סימן קנז [ערה]

השבת העבוט. צוה הב"ה בבי תצא למלחמה השב תשיב לו העבוט כבא השמש ושכב בשלמתי וברכך וזה בכסות לילה ובכסות יום צוה הכתוב בפ' ואלה המשפטים אם חבול תחבול (את) שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו ותנן [נ"ג ק"ג 6] מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום. ותניא בהמקביל בב"מ [ק"ד ז'] משכנו בשעת הלואתו אינו חייב להחזיר לו משכנו שלא בשעת הלואתו חייב להחזירו. וטעמא דתרווייהו כסות לילה וכסות יום במשכנו (א) שלא בבית דין מייירי בכסות לילה בפ' כי תצא בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו ודרשין בהמקביל בשליח ב"ד הכתוב מדבר וכתיב בתריה השב תשיב לו את העבוט, בכסות יום כתיב אם חבול תחבול בשליח ב"ד הכתוב מדבר אתה אומר בשליח ב"ד הכתוב מדבר או אינו אלא בבצל חוב (ב) אומר הא מה אני מקיים חבול תחבול בשליח ב"ד [נ"ג ק"ג ז'].

סימן קנח [קפו] (א)

הפקד שביעית. צוה הקב"ה שיפקיר אדם את פירות שביעית ואינו רשאי להחזיק בהם (ב) אלא כל הקודם

תועפות ראם

פסק צרים חולין בלחכים ממם שהוא מין ה"ה כנכדי ולא כעולת חמור סי' נ"ס סק"ז שכ' דהר"ן פסק כמ"ד בלחכים מומר ולא מין ואשתמיסתי' דברי הר"ן בע"ז שם משא"כ שלא לתיאבון דלכ"ע מומר הוי אינו כנכדי אלא מועד לנבל ככוונה ויזידים ודלא כהר"א ב"ה והריס"ב בע"ז שם שכתבו דהך מומר להכעיס דלפניו לאו דוקא להכעיס רק שאינו חושש ומקפיד בו ומה שסיים שם הריס"ב וכל שאינו לתיאבון מקרי להכעיס וכדכתב רש"י בפ"ק דחולין עכ"ל ג"ל שציון למש"כ רש"י בחולין ג' ב' סד"ה חוץ חבל להכעיס בו' ויינו מש"כ הר"ן מתחילה שהוא לטון רש"י וכן הוא דעת החוס' להכעיס שפלוניתא דר"א ורבינא הוא להכעיס ממם וציון למ"ד מין הוא וציון למ"ד מומר הוי אין מכריזין על אצידהו וגם מורדין אותו כמו שכתבתי לעיל דעתם מיהו כ"ל בלחכים דאפליגי ב"י ר"ה ורבינא אכל להכעיס שהוא שלא לתיאבון דלכ"ע מומר הוי ס"ל להחוס' כדברי רבינו דכס"ג אין איסור דנדר לפדותו נמא' דמ"ס החוס' וכל להכעיס ח"א מלווה להחיותו בו' לאו להכעיס ממם אלא שבקי החירא וכלאי איסורא כפשוטו שהוא שלא לתיאבון וקאי אמומרין של עשיו שכ' מקודם ועיין ב"ה סי' קנ"ח שציר דבריהם עיי"ש ועכ"ל להכעיס ממם לא מיקרי ובלחכים כזה החוס' ורבינו שוין לדינא אלא דמשמעת דורשין איכא ציינו דרבינו יליף לה מרעו בהמה דקה והחוס' יליף לה מניטין ודוק. והנה צ"ל מלווה הרועים אות מ' הקשה לדעת הרשב"א למ"ל לר' יוחנן לומר כמי מכלא מומר אם איתא דהך פלוגתא מיידי להכעיס ממם לשני כאלן לתיאבון כאלן בלא"י שלא לתיאבון ולא להכעיס דבהאי לא משמע מפלוגתא דר"א ורבינא דמיקרי מין לתיאבון ג"כ אינו והניח צ"ל ולפי מה שכתבתי בדעת החוס' יס ליישב דמסתברא לר' יוחנן דלחך דבא"ל לתיאבון מלווה להעלות ממילא בלא"י שלא לתיאבון דנחית חד דרנא יבי' הדין דאין מלווה להעלותו אלא רשות אכל לא להורידו צידים ושפיר אמר כמי מכלא מומר וזהו יש לדחות מש"כ המנ"א סי' נ"ס סק"ז וז"ל ונחוס' ע"ז כ"ז ב' ד"ה סמי מכלא בו' משמע דאפי' לתיאבון פסול לכתיבת ס"ח עכ"ל ולפי הג' י"ל דהחוס' הכי קאמרי דבפ' השולח שפיר שונה מינן ומומרין יחד דמינין פי' אר"י להכעיס ממם ומומרין היינו שלא לתיאבון אלא דלגבי הורדה לבזר אין לומר דשלא לתיאבון מורדין צידים כ"ל נחית חד דרנא ואין מלווה אלא רשות ולעולם לתיאבון כשר לכתיבת ס"ח:

(א) במשכנו שליח בית דין בו' לילה כתיב צפ' בו' כז"ל. (ב) כשהוא אומר לא תנא אל ביתו לעבוס עבוסו הרי בע"ח אומר ט' כז"ל [הגר"ד]:
(א) הסיקין קנ"ח כתוב כז"ל פאריז בסוף הספר וחסר דאלמא הספר כי נשמע ע"י הספר. יא"ש. (ב) בזה במחזור אלא בו' כ"ה בנדרים וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מש"כ ויזכר ה' כ"ד והרמב"ן בפ' החומש פ' בחר שלא יבא אדם שומר שבו וטעם בפני עניים בשביעית ואפילו רוצה להפקיר אותם בשעת לקיטת אלא יבא השדה כל השנה מזומן ומופקד לעניים כך שנו במכילתא בו' וא"כ מה שסיים רבינו אלא כל הקודם וזה ורשאי הזוכה לשומרין עד זמן הביעור בו' נראה דגם במחזור אם וזה אחד אין חבירו רשאי ליקח ממנו עד שעת הביעור. אלא דאין זכיה במחזור דרממא אפקריה דמ"ס חמכו החוס' גר"ה פ' א' אלא דתקן שומרי ספיחים בשביעית משום שומר ושתי הלחם נוספין שכן מהרומת הלשכה א"כ אסור כיון דמשומר ואמאי לא אמרינן מן המותר לישראל עיי"ש ב"ה וקרי' ובגדל"ש שם ומה שתמה שם הגר"ש עמש"כ החוס' ולא היו שומרין אותן אלא מבהמה וחיה ועוף וז"ל חומא דהא נר"ך להפקיר אף לבהמה כדכתיב ולבהמתך בו' וכ"מ להדיא בירושלמי רפ"י דפיהא הביאו הר"ש עיי"ש עכ"ל הנה הפנים יפות ויקרא כיה ז' כתב לתרץ קשיית החוס' דב"מ דנ"ה א' ד"ה לשומר דמאלל אדם הוי מותר לשומר מן הבהמה וחיה דמה שראוי למאלל אדם אין מאכילין אותו לבהמה כחשית

זכה. וירשאי הזוכה לשומרן עד זמן הביעור ואז (ג) צריך להוציאם ולהפקיר מה שזכה. מה"מ דכתיב בפ' ואלה המשפטים והשביעית תשטטנה ונמשתה ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה וכתוב בפ' בהר סיני והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמך ולשכרך ולתושבך הגרים עמך. ותניא בתורת כהנים לך ולעבדך וגו' מה"מ (ד) ואכלו אביוני עמך וכול אין פירות שביעית מותרין אלא לענים בלבד מנין לעשירים כשהוא אומר לך ולעבדך ולאמך הרי בע"ב עבדים ושפחות אמורים הא מה אני מקיים ואכלו אביוני עמך ענים אוכלים לאחר הביעור אבל לא עשירים בדרי ר' יהודה ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים (ה) אוכלין לאחר הביעור אי"כ (ו) למה נאמר ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה פירות אדם לאדם פירות בהמה לבהמה פ' לא יאכל אדם פירות אדם לבהמה ולא פירות בהמה לאדם ותניא והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מן השבועות בארץ אתה אוכל ואי אתה אוכל מן השמור בארץ מכאן אמרו שדה שנמייכה בית שמאי אומרים אין אוכלין פירותיה בשביעית וכו' אומרין אוכלין וכו' (ח) ש"מ שפ' עבוד ונתקן בשביעית. לכם ולא לאחרים פ' גוים לאכלה ולא להביא ממנה מנחות ונסכים. ותניא כל

תועפות ראם

תענית ד"כ הוצא כנח"א סי' קע"א סעיף קטן א' עיי"ש ואומר אני דהוה חובת התענית דר"ה הג"ל ויושב תמיהה הגר"ש [ועיין הגר"ש שבת ע"א א' ברש"י ד"ה לחים ובס' הגד"מ לזית חן בחידושים כ"ב מדנפסיה] וגרסה לוי דלפמש"כ רבינו להלן בס' זה וספחים אסורים אפילו קודם זמן הביעור דקיי"ל כר"ע כו' והוא מה"ת כשיעור ר"ת שבתוס' פסחים ג"א ז' ד"ה כל א"כ אינם ראוים למאכל אדם וספיר דמי להאכיל אותן לבהמה ובס' משנה ראשונה למשניות רפ"ה דשביעית נסתפק לאחר שגזרו החמשים על הספחים ולאסרן בשביעית אי שרי לעשות מלוגמא מן הספחים האסורים עיי"ש שטענה לומר כיון דמדלאורייתא שרי באכילה וממילא חל עליהו איסור מלוגמא מדלאורייתא לא מנא רבנן למישרינהו וכו' אינו אלא להרמב"ם אבל לרבינו שפסק כר"ע דספחים אסורים מה"ת בודאי סתרי לעשות מלוגמא מן הספחים האסורים ומאכלי גם לבהמה ומה מלך נפלאות על ההוס' דתענית ו' ז' ד"ה עד שכתב ור"ע דלא מסייע ורע"ס אסורים כו' ל"ל דספחים לה ולבהמתה ולחיה וגו' כנפשי חילנות ולא דוקא תבואה אלא כגון תבואת הכרם דהיינו חילנות אבל ספחי זרעים אסורים כ"ל כ"ל והוא תמוה דלדבריהם תבואה ממש קאמר קרא ואפ"ם שפיר כתב קרא דלבהמתך ולחיה אשר בארץ תהיה כל תבואתה לאכול דלאכילת אדם ספחי זרעים אסורים אבל לבהמה וחיה מותרים וא"ם הא דכפל קרא תהיה כל תבואתה לאכול דלמאורה הוא מיותר דכבר כתב בפסוק הקודם והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך וגו' ולבהמתך וגו' והפנים יפות שם עמד בזה אבל לפי הג"ל מיושב היעז דהא לר"ע דס"ל דספחים אסורים קודם הביעור ל"ל דהא דכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולבהמתך וגו' תהיה כל תבואתה לאכול ואפילו ספחי זרעים ובכ"ל ודלא כמבאר' כמש"כ מהר"ם ש' דה"ל דפסחים שם ולכן יפה אמר הכתוב ולבהמתך וגו' תהיה כל תבואתה לאכול ואפילו ספחי זרעים ובכ"ל ודלא כמבאר' שם שסיים בדלא"ס ל"ל לדידיה הא דכתיב ולבהמתך ולחיה אשר בארץ דדרשנין מזה חל לחיה מן השדה וכו' דהיינו אחר הביעור מ"מ בשאר פירות אסורים כפ"ח דהא ספחים אסורים לדידיה אפילו קודם הביעור עכ"ל ות"ל תהיה כל תבואתה לאכול וגרסה דמהר"ם מנחם א"ר דברי הר"ש בפ"ם דשביעית מ"ח שכתב שם א"ר דקדק לר"ע במאי מתוקם דין ביטור דרשנין מכלה לחיה בשדה כו' ובפירושו האילן משכחת לה שפיר אבל בתבואה לא משכחת לה כלל כו' וכבר כתב השעה"מ בפ"ד מהל' שמיטה ויוצא ה"ב ע"ד הר"ש דל"ע דאפילו לר"ע דספחים אסורים ים זו דין ביטור לאוסרם בהנאה. ועיין ר"ס ט' א' תורה' וקציר של שביעית שכתב פי' הריצ"ב בקציר ספחים שהביאו שלים בשביעית כו' דספחים לא אולנין בתר הבאת שלים וכי אסרינן ספחין מהן לא מרע היינו דלנקטין בשביעית ועיי"ש בהנהגות חידושים מהג"מ שסמחא אבד"ק לעסוקא וא"כ היו"א מדברי הו"ס שם דקציר ספחים שהביאו שלים בשביעית היו"א למוציא שביעית מותרין באכילה ולפ"ו יתיישב"א שם בתבואה מאי דכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו' ור"ע נישעוה דהיינו בקציר ספחים של שביעית היו"א למוציא שביעית דלא אולנין בתר הבאת שלים לענין אכילה כפסחין חו"ס ה"ת הו"ס שם ד"ה שאל"ה וקציר של שביעית היו"א למוציא דהיינו אכילה אורחיה אסור לקצור בתר שם שנינו מותר. דהא א"ר בקציר זו איסור ספחים דלנקט אחר שביעית ובכ"ל ומה שסיימו שם אפילו בשביעית כדליתא בת"כ כו' ע"כ דמיידי נמי בסך דלית בהו איסור ספחין כמו ענבי מירד דלין בהם משום ספחים ולחנם דחק השעה"מ שם דה"ת ודוק. וגרסה דעת רבינו כהנ"ג שחשב בזמני המאות שלו סי' ג"ד הפקר שביעית לעניים ובס' ק"ט ביטור שביעית וזש"ר אזה הקב"ה שיקפיר' אדם את פירות שביעית כו' עד זמן הביעור ואז תריך להוציאם ולהפקיר מה שזכר. וא"כ הנה הגם ז' מלות עשה. א' הפקר שביעית. ב' ביטור שביעית. ועיין חולין ק"כ ז' תורה' היב"א שכתב ובשביעית עשה כלה לחיה מן השדה כו'. (ג) ואז. ובכ"ל בסמ"ג עיין קמ"ח דלא כמש"כ בגדפס. ואין' וכבר הניח שם הב"ח דל"ל ואז. (ד) מה ת"ל לפי שנתאמר ואכלו כו' מנין אף לעשירים כל"ל [הגר"א ד'] ובלפס ים כחן לזנו רב מן אביוני עמך הראשון כמ"ה שכתוב אחר'. (ה) עשירים אולנין כו' כ"ה גירסת הר"ש ונדרים בס' התורה והתענית בפסחים ג"ב ז' ד"ה מהתערבין ובמש"כ הב"ח בפ"ם מהל' שמיטה ויוצא ה"ב אבל שביעית הני' דכדרי' יוסי ו' עניים ואחר עשירים אין אולנין כו' וכ"ה גי' הרמב"ם שם ובפיה"מ פ"ה דשביעית מ"מ והשם חדש הקשה על היראים שכתב דכדרי' ר"י אחד עניים וא' עשירים אין אולנין אמאי הבי' התוספתא דסוף שביעית שכתוב שם וחוחר ומכניס לתוך ביתו כו' אולס לני' הכת' א"ש. (ו) לפיגו ד"א [הגר"א ד'] ובסמ"ג שם עני' הכת' והגרפס. (ז) פי' כו' ר"ל דוקא להאכילה בידים אסור אבל אם מעממה הולכת ואוכלת א"ל למועמה כהתוספתא פ"ה דשביעית. ט"ח. (ח) וכו' שדה שפסיגה פי' עבוד כו' ל"ל ובגרפס חסר מנאל אמרו כו' עד לכם והשם חדש כ' ים לתמוה על רבינו אמאי שביק סיפא דברייתא ולא אייתי אלא רישא כאלו היא הלכה פסוקה מאחר דלפינו ב"ש וכו' דברייתא ובמנחי' בשביעית וקיי"ל כב"ש עכ"ל ומי יגלה עפר מעיניו ויראה וסמחא הכת' דכוננה מאד. ודע דבביאור ענפי יהודה ל'ס' והאזיר סדר בשר כו' דלדברי הרמב"ם בס' החומש משמע דע"י

ספר עמוד ד איסורי ממין ראים עה

תבואתה לאכול ולא לעשות ולחין (ט) ומלוגמא ואספלטית ואפיקטיוזין ובזמן שכלה לחיה מן השדה צריך לכלות ולבער לבהמה שבבית דתניא ולבהמתך ולחיה אשר בארצך מקיש בהמה לחיה כ"ז שחיה אוכלת בשדה בהמה אוכלת מן הבית. בארצך בארצך הם אוכלים ולא שיוצאים חו"ל. ותניא כלה מינו בשדה כלה מינו בבית ומינו (י) הפירות מיתכלו לחיה בשדה מפורש בתוספתא דשביעית ומיית' לה בפסחים במקום שנהגו [ג' ז'] ואם יש לחיה במקום אחר ממין זה [ולחיה] שבוה המקום כלה אם המקום רחוק שאין החיה הזאת גדילה על פירות שבאותו מקום צריך לבער לבהמה העומדת באותו מקום שכלה לחיה. ועל זה שנינו במס' שביעית פ"ט, ג' ארצות לביעור יהודא ועבר הירדן והגליל ג' ארצות בכל אחת ואחת. ותנן למה אמרו ג' ארצות שיהיו אוכלין באחת עד שיכלה האחרון שבה וכשכלה לחיה שבשדה כיצד יעשה כדתניא בסוף תוספתא דשביעית מי שיש לו פירות שביעית והגיע זמן הביעור כיצד יעשה יחלק מהם לקרוביו ולמיודעיו ומוציא ומניח על פתחו ואותו (יא) אחינו כל בית ישראל כל מי שירצה ליטול יבא ויטול וחזור ומכנים מהן לתוך ביתו ואוכל מהן עד שיכלה (יב) זמן הביעור בשמינית מוצאי שביעית כל פירות שגדלו בשביעית צריך לבערם בשמינית כשיכלו לחיה שבשדה וספחים אסורים אפילו קודם זמן הביעור דקיב"ל כר"ע דתניא בת"כ ומייתנין לה בפסחים במקום שנהגו [ג' ז'] הן לא נזרע ולא נאסוף וגו' אמר ר' עקיבא וכו' מאחר שאינם זורעים מהיכן אוספים מכאן לספחים שהם אסורים פ"י ספיה תבואות, וכל ספיה זרעית כל הבא על ידי נפילת הזרע נקרא ספיה וספחים הנאכלים כדכתיב וכו' תאמרו מה נאכל הן לא נזרע אבל ספחים שאינם נאכלים כגון תבן וקש יש להם דין ספיה אילנות להחירם עד הביעור ולאמור בהן [להפסידם] ולסחורה ואותם הנאכלים אמר (יג) ר' עקיבא דכתיב בקרא הן לא [נזרע] ולא נאסוף וגו' אבל ספיה אילנות מותרים ומסקינן בפסחים כר"ע ובספיהי כרוב שהוא כאילו קיט"ל כרבנן דגזרו אטו שאר ספיהים דתניא ר' שמעון אומר כל הספחים אסורים חוץ מספיהי כרוב שאין כיוצא בהן בירק שדה. וחבמים אסורים כל הספחים אסורים ותרומיהו אליבא דר"ע דתניא הן לא נזרע וגו' ופולגתא דר"ע ורבנן בקודם זמן הביעור כדמוכה במנחות פ"א [ה' ז'] דאמרין התם גבי מנחת העומר שכן מתרת חדש ומתרת בשביעית שכן מתרת ספחים כר"ע דאמר ספחים אסורים ובשנה שביעית אינו (יד) זמן הביעור פ"י אם בשנה שמינית, כדתנן במסכת שביעית [פ"ט מ'] מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית פ"י פירות של שביעית משתדר רביעה שניה שכבר יבשו וכלו אבל קודם לכן ראויים התבן והקש למאכל [הבהמות] ומיתסרא שורפון דכתיב לאכלה ולא להפסד וברביעית שניה תבן וקש שביעית לית. ועוד תניא במקום שנהגו [ג' ז'] אוכלים בענבים עד הפסח בזיתים עד העצרת בנורגרות עד הנכה בתמרים עד החג כל אלו זמנים

תועפות ראם

נטיעה עבר על איסור ששאר פירות ששעית כו' עיי"ש. (ט) ולחין. כ"ה בסמ"ג ונגדפס זלפין והיינו הך כדל"י שנת ז"ה ח' שרא זילחא במחוזא ודע דבירושלמי רפ"ז דשביעית אמרו ילחא אלונתין שאינה אלא לתפילין וכו' דל"ל שאינה אלא לזלפין והיינו הך דת"כ ובבב"ק ק"ב ח' לאכלה ולא לזילוף ודרך אלונתית לזלף ולרצף את הבית דה כמ"ס בירושלמי ספ"ו דברכות המרבץ אלנתיא בתוך ביתו ח"ל לנכר ואלונתין היינו אלנתיא ועיין ערוך ערך אלנתיא ופ"י רפ"ז שם תמוה. וכזה הסך חדש והיה מדמפיק ליה מהאי קרא דכתיב ביה ולבהמתך ולחיה וגו' תהיה כל תבואתה לאכול משמע דבין מה שהוא לאכילת אדם בין מה שהוא לאכילת בהמה אין עושין ממנו זילוף אבל בסוכה מ' ובבב"ק ק"ב מייתי הך ברייתא ומפיק לה מקרא דוהיה שנת הארץ לכה לאכלה דכתיב גבי אדם כו'. וכ"כ התו"ה לחמיה על דרוש הת"כ זה עיי"ש ואזי אומר ד"ל דגם אותו פסוק ולבהמתך וגו' תהיה כל תבואתה לאכול מיירי במאכל אדם וכמס"כ לעיל עמשכ"ר פ"י לא יאכל אדם פירות אדם לבהמה דדוקא להאכילה בידים אסור אבל אם מעלה כו' עיי"ש מהתוספתא דשביעית פ"ה שאמרו שם הלכה הבהמה תחת התאניה ואכלה מאליה אין מחייבין אותה להחזירה שנאמר ולבהמתך וגו' תהיה כל תבואתה לאכול ור"ל תהיה היינו ממינא ולא שתתן להם וד"ק. (י) וזמני הפירות אימתי כלו לחיה כו' כ"ז וכו' כדפס. (יא) ואומר כ"ז. (יב) שיכלו כ"ז וכו' התוס' בפסחים כ"ב ב' ד"ה מתעשרים לשון התוספתא. (יג) אסר כ"ז. (יד) אינו כו' כתב האז"ל ח"ל פ"י ש"ז הסיב רבינו יצחק ב"ר אברהם ז"ל להרצ' ר' יהונתן הכהן ז"ל כתב כל מה שביעית או בשביעית או בשמינית כדפ"ר בשמינית כדתנן עד מתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית עד שתדר רביעה שניה ואי בתבן וקש של שביעית האך אפשר שיהא נקצר במרחשון תבואה שגדלה שלש בשנים ושול תניא אוכלים בנענבים כו' ובתמרים עד הפורים ואי בשביעית ח"ל להטות ח"ל בשביעית הלכך ע"כ שנת שמינית היה ביטור כל אחד כו' עכ"ל ונראה דמש"כ האך אפשר שיהא נקצר במרחשון תבואה שגדלה שלש בשנים פ"ה הוא וכו' תבואה שלא גדלה שלש בשנים וכו' ר"ה בס' היסר להשיג על פש"י והביאו בס' פאת השלחן כ"י כ"ב וכו' ואין לומר בתבן וקש של שנה ששית שלפני שביעית קאמר דהביא שלש בשנים לא היה מזה כה איסור שביעית דקתני חייב לבער ח"ל בשמינית כו' עכ"ל וכו' ושול תניא כו' ואי בשביעית ח"ל להיות [כ"ז] ח"ל ח"ל בשנים ור"ל ובשנים לא היה מזה כה איסור שביעית דקתני חייב לבער הלכך ע"כ שנת שמינית כו' וגם רבינו כאן הביא ראיות אלו ומש"כ דבריו רבינו בתמרים עד החג נראה דע"ס הוא וכו' עד הפורים וגו' רבינו חס' במסנה ז' פ"ה דשביעית עד מתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית כו' ועיין להר"ם שם ותוס' תענית ו' ב' ד"ה עד ומש"ס התוס' וס"ל כמ"ד קספיה זרעים מותרין הנה רבינו כאן כתב

אינם יכולים להיות בשביעית מפירות שביעית, וכאילו פירות נהגו בהן שביעית כדתן בשביעית פ"ז (מאימתי נהגין לשורפן ולא מתסרא משום לאכלה ולא להפסד משתרד רביעה שניה שמאנתו) כלל אמרו בשביעית (כי אסור לשריפה) כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה ומסין הצבעים פ"י גדולי קרקע שצובעין בו ולא עפר כי עפר שצובעין בו אין בו שביעית כדתן בשביעית ומייתנין לה בע"ז פ"א [י"ז א'] כל שיש לו עיקר יש לו שביעית ושאין לו עיקר אין לו שביעית פ"י למעוטי עפר אפילו צובעין בו ותורניתא דאמרינן בע"ז דליתה בשביעית עפר הוא וצובעין בו כל אלו נשמרים (טו) אינו מתקיים בארץ, פ"י שכלה להיות שבשדה, יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו כיעור ולדמיו ביעור, וכשם שהוא חייב להפקיר פירות שביעית כך הוא חייב להפקיר חלופי פירות שביעית שכל הנלקח ונחלף בפירות שביעית נתפש בקדושת שביעית כדתניא בת"כ ומייתנין לה בע"ז פרק ר"י [י"ז ב'] יובל היא קדש תהיה לכם מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה אי מה קדש תופס דמיו ויוצא לחולין אף שביעית כן (טו) ת"ל [תהיה] הרי היא בקדושתה נמצאת אומר אחרון אחרון נתפס בשביעית ופרי עצמו אסור, כיצד לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערים בשביעית לקח בבשר דגים נכנסו דגים יצא בשר וכו'. ואע"ג דהאי קרא ביובל כתיב ולא בשביעית הא מני רבנן היא דאמרי אין חיובל נהג אלא א"כ יהא עמו שביעית ואחרי שיובל תלוי בשביעית חשבינן לקדש דיובל כאלו הוא כתיב בשביעית, והא דאמרינן בערכין [י"ז ב'] מנו יובלות לקדש שמיטין (יז) האי תנא הוא דאמר דבין לר' יהודה בין לרבנן שביעית נהגת אע"פ שאין יובל נהג. דתניא בת"כ, מנין עשה שביעית (יה) ת"ל והיו לך שבע שבתות שנים תשע וארבעים שנה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים שביעית נהגת אע"פ שאין יובל ואין יובל נהג אלא א"כ יש עמו שביעית ודלא כר' דאמר בניטין בהשולח ששמיטת קרקעות מדרבנן מטעם שאין יובל אלא בזמן שכל יושביה עליה. ותניא בירושלמי בהשולח וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמטות הכתוב מדבר אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית בשעה שהיובל נהג שמיטה נהגת דבר תורה, פסקן היובלות שמיטה נהגת מדבריהם (יט).

סימן קנט

לקט שכחה ופיאה בתבואה. שכחה ופיאה באילן. פרט ועוללות ושכחה ופיאה בכרם.

לקט שכחה ופיאה בתבואה. צוה הב"ה בפ' קדושים ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה (את) פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר וגו'. והשכחה בפ' כי תצא כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה.

סימן קס

שכחה ופיאה באילן. דתניא בספרי ומייתנין לה בחולין פ' הורוע והלחיים והקיבה [ק"א ב'] כי תחבטו זיתך לא תפאר אחריו זו שכחה פ"י דשייד למיטר בה לא תשוב ושאר (א) אילנות ילפינן מזית. פיאה באילן. דתני דבי ר' ישמעאל לא תפאר אחריו לא תטול תפארתו ממנו. ובת"כ תני שאר אילנות מנין ת"ל שדך וכתיב ליתום ולאלמנה יהיה.

תועפות ראם

הנה לעיל אלז ספחים שאינם נאכלים כגון חנן וקש יש להם דין ספחי אילנות להחריס עד הביעור כו' שלא כדח"ת דתענית. וגי' היראים במשנה שם מאימתי נהגין ושורפין כו' ונדפס חסר מן וספחים אסורים אשילו קודם זמן הביעור כו' עד ונאליה פירות. ועיין בתשו' מהר"א חו"י סי' קע"ג שמיטת פ"י דספחים. (טו) שמיטת ואיטו כו' כ"ה בסמ"ג עיין קמ"ח וכו' כלן ונדפס הגי' כל אלו שמיטת איטו כו' וחסר שם מן פ"י למעוטי עד כל אלו ועיין בע"ז שם תוס' ד"ה תורניתא פר"ת כו' וכ"ה דעת רבינו כלן דלא כפרש"י שם. (טז) ת"ל תהיה כ"ה נדפס ועי"ז הגיה הנר"ד בלז הכת"י חזית תהיה והנהגתה כפינים אלז בסמ"ג עיין קמ"ח הגי' ת"ל היא הרי היא בקדושתה וכ"ה לפנינו בת"כ והרמב"ם בפי' וחזירו העתיק תהיה בהוי"ה חסא. (יז) שמיטין רבי יהודה היא דתניא כו' כ"כ נדפס והוא תמוה והשם חדש שם הגיה והוא מבוחר כלן וכ"כ החס' ערכין ל"ב ב' ד"ה מנו. (יח) אע"פ שאין יובל ת"ל וספרת לך וגו' ומנין עשה יובל אע"פ שאין שביעית ת"ל כו' כ"ל וגם נדפס לקח בחסרון זה מן ת"ל הראשון לת"ל כו' גם חסר נדפס מן ודלא כרבי כו' ע"ס ועיין סמ"ג עיין קמ"ג שכתב שם כלשון רבינו כלן ועיין סי' קס"ד וסי' שמ"ה. (יט) ע"כ כתוב בסוף כת"י פאריש. המעתיק. (א) עיין לעיל סי' קי"ב אות ג' מש"ס.